

ОТДѢЛЪ I.

Два произведенія Константина Манасси, относящіяся къ смерти Θεодоры Конто- стефанины.

Недавно А. И. Пападопуло-Керамевсъ опубликовалъ въ Византійскомъ Временникѣ (т. V, 1898, стр. 671—677) монодію извѣстнаго хрониста Константина Манасси на кончину жены Контостефана, найденную имъ въ спискѣ бібліотеки патріарховъ александрійскихъ въ Каирѣ (№ 362/586, XIII-го вѣка). Упомянувъ въ журналѣ *Byzantinische Zeitschrift* (т. VIII, 1899, стр. 553 сл.) объ этой статьѣ, мы уже указали на то обстоятельство, что издателю, къ сожалѣнію, осталась неизвѣстною брошюра итальянскаго ученаго С. Castellani, которая въ нѣкоторыхъ пунктахъ могла бы служить дополненіемъ къ приведеннымъ въ краткомъ предисловіи П.-Керамева свѣдѣніямъ о названныхъ въ заглавіи монодіи лицахъ. Упомянутая брошюра появилась въ 1888 г. въ Венеціи подъ заглавіемъ: *Epitalamio di Teodoro Prodromo per le nozze di Teodora Comnena e Giovanni Contostefano*, и содержитъ въ себѣ стихи Θεодора Продрома, воспѣвающаго свадьбу той же Θεодоры, смерть которой оплакивается въ монодіи Манасси. А самое главное, Castellani сообщаетъ во введеніи брошюры, что въ венеціанскомъ спискѣ, изъ котораго онъ заимствовалъ епиталамій Продрома (cod. Marcian., Append. XI, 22; XIII-го вѣка), находится и вышеозначенная монодія Манасси на кончину Θεодоры, а непосредственно за нею безыменное утѣшительное слово къ мужу умершей Θεодоры (*Παραμυθητικόν*). Мы высказали при этомъ въ *Byz. Zeitschrift* желаніе, чтобы скорѣе представилась возможность издать и второй текстъ, а, кромѣ того, привести также разночтенія венеціанской рукописи для монодіи, чтенія которой по

каирской рукописи мѣстами, какъ мы доказали нѣкоторыми примѣрами, сомнительны или явно искажены.

Впослѣдствіи намъ удалось получить изъ Венеціи снятую для насъ фотографію обоихъ текстовъ, изъ которой мы узнали совсѣмъ неожиданно, что изданный П.-Керамевсомъ по каирскому списку текстъ не только пропускаетъ иногда отдѣльныя слова и цѣлыя строки, но въ концѣ кромѣ того имѣетъ весьма значительный пробѣлъ, такъ что изданію П.-Керамевса недостаетъ почти двухъ третей всего произведенія Манасси. Этимъ обстоятельствомъ уже достаточно оправдывается нижеслѣдующее новое изданіе этой любопытной монодіи, къ которой присовокупляемъ и утѣшительное слово, до сихъ поръ неизданное.

Скудныя сообщенія перваго издателя о Контостефанѣ (о женѣ его въ предисловіи ничего не сказано) можно теперь значительно дополнить изъ вышеупомянутаго епиталамія и другихъ источниковъ. Θεοδορα Комнина происходила отъ брака Маріи, старшей дочери императора Іоанна Комнина (1118—1143), съ кесаремъ Рожеромъ, который принадлежалъ къ роду князей капуанскихъ и о судьбѣ котораго много рассказываетъ византійскій историкъ Киннамъ (р. 36, 21—38, 5 Bonn.; 122, 1—2; 123, 9—13; 178, 9—16; см. и статью J. Schmitt'a въ Byzant. Zeitschrift I, 318—321 и Castellani p. 21 adn.). Въ 1165 или 1166 году, по соображеніямъ Castellani (р. 7), дядя Θεοδορα, императоръ Мануиль Комнинъ, выдалъ ее замужъ за Іоанна Контостефана, выдающагося полководца того времени, который уже въ 1161 г. имѣлъ титулъ севаста (σεβαστός, Cinnam. р. 208, 21) и въ засѣданіяхъ собора 1166 года участвовалъ въ качествѣ царскаго племянника (ἀνεψιός у Никиты Хониата, Thesaur. XXV, 13, р. 253 Migne; очевидно, онъ считался таковымъ вслѣдствіе своего брака съ Θεοδοροю, племянницею импер. Мануила). Смерть Θεοδοра можно отнести приблизительно къ 1172 или 1173 году (или немного позднѣе), такъ какъ Манасси говоритъ, что она преждевременно (πρὸ τοῦ χρόνου, πρὸ ὥρας) умерла во цвѣтѣ лѣтъ, и упоминаетъ о нѣкоторыхъ дѣтяхъ ея, въ томъ числѣ о грудномъ младенцѣ (ἐπιστήθιον βρέφος καὶ ὑπαρχάλιον); другія же, очевидно, также были дѣтскаго возраста (см. строку 99 монодіи). Упомянемъ, наконецъ, о гипотезѣ покойнаго В. Гр. Васильевскаго (Визант. Временникъ, т. VI, стр. 536), что эта Θεοδοра Контостефанина была и та племянница импер. Мануила, по имени Θεοδορα, которой Михаилъ Глика послалъ

(изданное К. Крумбахеромъ, Michael Glykas, 1894, стр. 452—460) утѣшительное письмо, когда она сокрушалась о томъ, что изъ ревности убила свою служанку.

По терминологіи древней риторики оба названія, *ἡ μονωδία* и *ὁ παραμυθητικὸς λόγος*, касаются того же сюжета, т. е. похвалы умершему лицу, но они различаются между собою слѣдующимъ: Монодія имѣетъ главною цѣлью погоревать и возбудить жалость, при чемъ, для мотивировки глубокой скорби, приходится обстоятельно останавливаться на преимуществахъ и достоинствахъ покойнаго, а на какіе-нибудь утѣшительные моменты не обращается никакого вниманія (ср. Менандра, *περὶ ἐπιδεικτικῶν* р. 315, 18 sqq. Walz). Утѣшительное слово также допускаетъ печаль и также распространяется о тѣлесныхъ и душевныхъ преимуществахъ покойнаго, но главною задачею служить здѣсь утѣшеніе скорбящихъ родственниковъ (ср. Менандра р. 281, 10—282, 10). Эти правила риторики соблюдаетъ также Манасси, и въ монодіи (181) онъ нарочно ссылается на то, что въ данномъ случаѣ требуется риторическимъ искусствомъ (*τῆς τέχνης ὁ νόμος*). И вообще во всемъ изложеніи своей темы Манасси обнаруживаетъ хорошее знакомство съ наставленіями и совѣтами, данными относительно такого рода риторическихъ произведеній въ учебникахъ риторики. До насъ дошелъ учебникъ Менандра, писателя, жившаго въ концѣ III-го вѣка, а представленныя тамъ мысли и отдѣльныя соображенія встрѣчаются и у Константина Манасси. У Менандра о подходящемъ содержаніи монодіи говорится, напр., на стр. 316, 12: *ἐὰν δὲ νέος τύχῃ ὁ τελευτήσας, ἀπὸ τῆς ἡλικίας τὸν θρηῖνον κινήσεις, ἀπὸ τῆς φύσεως, ὅτι εὐφυῆς* = Manass. Monod. 51 sqq; р. 316, 21: *χρῆ . . . σχετλιάζειν ἐν ἀρχῇ πρὸς δαίμονας καὶ πρὸς μοῖραν ἄδικον* = Man. Mon. 47; р. 317, 11: *ὁ λόγος κινητικώτερος, εἰ ἀπὸ τῶν ἐπ' ὄψιν καὶ τῶν νῦν συμβάντων οἰκτιρίζονται . . . , ἀπὸ τῆς συνόδου τῶν παρόντων, ὅτι συνεληλύθασιν οὐκ εἰς θέατρον εὐδαιμον, οὐκ εἰς θέαν εὐκταίαν* = Man. Mon. 4 sqq.; р. 318, 14: *εἶτα διατυπώσεις τὸ εἶδος τοῦ σώματος, οἷος ἦν* = Man. Mon. 145. 159; р. 318, 17: *οἱ βόστρυχοι κόμης οὐκέτι λοιπὸν περιβλεπτοί, ὀφθαλμῶν δὲ βολαί . . . κατακοιμηθεῖσαι, βλεφάρων δὲ ἕλικες οὐκέτι ἕλικες, ἀλλὰ συμπεπτωκότα πάντα* = Man. Mon. 174. Въ утѣшительномъ словѣ Константинъ Манасси еще болѣе пользуется соображеніями, рекомендуемыми въ учебникѣ Менандра. Въ послѣднемъ значитъ на стран. 282, 4: *οἷον ὅτι νέος ὢν . . . παρ' ἡλικίαν πέπτωκεν* = Man. Consol. 104; р. 282, 11: *θαυμάζω, εἰ μὴ ἐπελήλυθεν*

ὕμιν ἐννοεῖν, ἃ φησιν ἄριστος ποιητῆς Εὐριπίδης: χρῆ μὲν γὰρ τὸν φύντα θρηνεῖν, εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά (Eur. fragm. 449) = Man. Consol. 264; кромѣ того Манасси приводитъ стихи и изреченія Гомера (261), Софокла (301), Эврипида (41, 144) и Эпикура (271); p. 282, 24: οὐ θήσεις δὲ ἅπαντα τὰ ἰαμβεῖα. . . ἀλλὰ παρωδήσεις μᾶλλον = Man. Consol. 301; p. 282, 26: φιλοσοφῆσαι δὲ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀπειρόκαλον καθόλου περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης (= Man. Consol. 71 sqq.), ὅτι τὸ θεῖον κατέκρινε τῶν ἀνθρώπων τὸν θάνατον (= Man. Consol. 90) καὶ ὅτι πέρας ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου θάνατος (= Man. Consol. 162. 286); p. 283, 2: ἐν ᾧ καιρὸν ἔχεις θεῖναι καὶ διηγήματα; такими разсказами изобилуетъ утѣшительное слово Манасси (110. 148. 176. 211. 219. 224. 278); p. 283, 3: καὶ ὅτι πόλεις ἀπόλλυνται καὶ ἔθνη ἔστιν ἃ παντάπασιν ἐξέλιπεν = Man. Consol. 91 sq.; p. 283, 4: καὶ ὅτι βέλτιον ἢ μετὰστασις τοῦ τῆδε βίου, ἀπαλλάττουσα πραγμάτων = Man. Consol. 183. 185. 246 sqq.; p. 283, 11: ἐξέφυγε τὰ ἀνιαρὰ τοῦ βίου = Man. Consol. 268. 286; p. 283, 17: συγγενῆς εὖσα τοῦ θεοῦ ἢ ψυχῆ. . . σπεύδει πάλιν ἄνω πρὸς τὸ συγγενές = Man. Consol. 89.

Интересенъ фактъ, что монодія и утѣшительное слово Константина Манасси въ нѣкоторыхъ мѣстахъ представляютъ поразительное сходство съ монодією, которую J. Fr. Boissonade издалъ подъ именемъ знаменитаго софиста Хорикія (Choricii Gazaеi orationes declamationes fragmenta, Paris. 1846, p. 179—195). Въ дѣйствительности же послѣдняя, по свидѣтельству двухъ найденныхъ позже списковъ, принадлежитъ Никифору Василаку, современнику Константина Манасси. Для рѣшенія вопроса, кто изъ обоихъ въ данномъ случаѣ подражалъ своему сопернику, приходится принять въ соображеніе, что Никифоръ пользовался у византійцевъ того времени славою отличнаго преподавателя риторики (см. C. Neumann, Griech. Geschichtschreiber und Geschichtsquellen im 12. Jahrh. Leipzig 1888, S. 76), такъ что, кажется, правдоподобнѣе предположить, что Манасси заимствовала эти обороты у Никифора. Приводимъ изъ обоихъ авторовъ слѣдующія выраженія и цитаты, вполне тождественныя или весьма похожія: Niceph. Basilac. p. 179, 1: προτρέχει μοι τοῦ λόγου τὸ δάκρυον καὶ ἡ φωνὴ ἐπιλείπει = Man. Mon. 16; Nic. p. 179, 2: οὐδὲ γὰρ ἐπιθαλάμιον ἄδω σοι οὐδὲ κρότον ἐγείρω γαμήλιον = Man. Mon. 9; Nic. p. 181, 5: πρὸ ὥρας ἀνηρπάζετο = Man. Mon. 158. 61; Nic. 181, 11: καὶ σε μυρία περιεχόρευον χάριτες = Man. Mon. 38; Nic. 181, 16: καρτερόψυχος = Man. Mon. 77; Nic. 182, 3: Ἐλένης λαδικη-

δὲς φάρμακον = Man. Consol. 10; Nic. 183, 5: ἀπανθρακοῦμαι = Man. Mon. 81; Nic. 183, 8: ἀψινθία θανάτου = Man. Consol. 6; Nic. 184, 15: πίνομεν κατανύξιος οἶνον (Ps. 59, 5) καὶ μεθύομεν ταῖς συμφοραῖς = Man. Consol. 38; Nic. 185, 4: ποιεῖται κοπετόν ὡς δραχόντων καὶ πένθος ὡς θυγατρῶν σειρήνων (Mich. 1, 8) = Man. Consol. 36; Nic. 185, 14: μοσχεύω = Man. Consol. 63; Nic. 185, 17: τοῦ γένους κόσμος = Man. Mon. 36; Nic. 189, 1: κρατῆρ ὑπερχειλῆς = Man. Mon. 21; Nic. 189, 4: δικαίως ἂν ἀσματίσωμεν (= Man. Mon. 109): τί ὠραιώθησαν σιαγόνες σου ὡς τρυγόνος, τράχηλός σου ὡς ὀρμίσκοι (Cant. 1, 10) = Man. Mon. 106 sq.; Nic. 189, 7: ἀγλαία = Man. Consol. 230; Nic. 189, 18: ἠγλαίζεν = Man. Mon. 130; Nic. 193, 19: ἡ τοῦ Ἀβραδάτου = Man. Mon. 127; Nic. 194, 20: ταῦτα ὠνεῖρωττον = Man. Mon. 25; Nic. 194, 22: ἀπέπτῃς = Man. Mon. 88; Nic. 195, 2: ἀπομαρανθῆναι πόνοις καὶ τριβαῖς νοσημάτων = Man. Mon. 170.

Утѣшительное слово къ Контостефану, какъ выше сказано, въ венеціанской рукописи помѣщено безъ имени автора. Но нельзя сомнѣваться въ томъ, что оно принадлежитъ тому же автору, какъ и непосредственно предшествующая монодія, нарочно носящая въ рукописи имя Константина Манасси. На это указываютъ уже слова автора въ началѣ рѣчи: ἤκω πάλιν ῥητορικῆς ἕτερον κρατῆρά σοι κερασάμενος (4) и на 12-ой и 18-ой строкахъ: πρῶην μὲν γάρ... καὶ τότε μὲν σοι .. πικράζοντα ἐχεράννυμεν οἶνον (= Monod. 186. 21). Здѣсь явно намекается на изложенную авторомъ монодію. Но всякое остающееся еще сомнѣніе устраняется, если сличить разные встрѣчающіеся въ утѣшительномъ словѣ обороты съ фразеологією, извѣстною изъ другихъ произведеній, принадлежащихъ несомнѣнно Константину Манасси. Ниже мы предлагаемъ длинный рядъ такихъ выраженій и фразъ, характерныхъ для слога Манасси, при чемъ обозначаемъ хроникѣ его знакомъ Chr., отрывки изъ его романа (по изданію Hercher'a) — знакомъ Am., монодію — знакомъ Mon., и, наконецъ, другую монодію его на смерть любимой его птицы¹⁾ (μονωδία ἐπὶ ἀστρογλήνῃ αὐτοῦ τεθνηκότι) — знакомъ H.

ἠγαλλε (115) = Mon. 51 ἡ ἄλμη τοῦ βίου (133) = Chr.
ἀλεξιφάρμακον φάρμακον (11. 317) = 1088. 2649; Am. 4, 28

Chr. 3082

1) Эта монодія Манасси еще не появлялась въ печати, но въ скоромъ времени будетъ издана преподавателемъ гимназіи въ Триестѣ Constantin Horna, который любезно предоставилъ намъ возможность съ нею ознакомиться.

- ἀνδροκάρδιος (46) = Chr. 1271. 1705; Am. 3, 12
 ἀνδρόσπλαγχνος (140) = Chr. 5704
 ἀνέορτον μέλος ἄδειν (5. 280) = Mon. 8
 ἀνθρωποφάγος (166) = Am. 2, 40
 ἄντικρυς (61) = Mon. 150; Chr. 4739. 4919. 5032
 ἀνύστακτος καὶ ἀνέφελος ἥλιος (63. 306) = Mon. 171
 ἀπειρόκαλος (296) = Am. 3, 33
 ἀπέπτῃ (180) = Mon. 88
 ἀπερικλόνητος (54) = Mon. 74
 ἀργυροπτέρυξ τρυγῶν (299) = Mon. 64. 84
 ἀρρυτίδωτος καὶ νεάζων καὶ ἀγήρω (260) = Chr. 2350 sq.
 πρὸς τὴν ἀρχέγονον λύεσθαι πηλόν (95) = Mon. 169
 ἡσβολωμένος (229) = Chr. 1215. 2069
 ἡσχαλλε (137) = Chr. 3342. 5264
 βαθύρριζον δένδρον (53) = Chr. 375
 βαρύποτος (119) = Mon. 20
 βῶλοι (= κομῆ) τραυμάτων (311) = Η (βῶλοι μαργαρίδων)
 γαλεάγρα (185) = Chr. 6609
 γεωργός (191 = супругъ) = Mon. 167
 γλυκύχυμος (8) = Chr. 55. 4413. 4957
 δακρυσίστακτος (21) = Chr. 5007
 δανείζει τὸν χοῦν (77); ἡ δανείσασα γῆ (81) = Chr. 3797
 διαρτία (94) = Chr. 3307
 δρεπανίτης ἐκθερίζει (161) = Chr. 1074
 ἀπὸ δρυός (108) = Mon. 102; Am. 1, 50
 δυσάγκαλος (324) = Am. 4, 12
 δυσάλυκτος (287) = Chr. 2659
 ὡς ἔλαιον (25) = Chr. 5019
 ἐλέπολις (36) = Mon. 69; Chr. 4150
 ἐλευθερόψυχος (304) = Chr. 5709
 ἐπέραστος (68) = Chr. 2498
 ἐπιπωμάζω (125) = Mon. 18
 ἕως πότε (40. 202) = Chr. 5727
 θάλαμοι ἔνυγροι (214) = Chr. 1840
 θεόπτῃς (27 = Moses) = Chr. 1018
 κακοδαίμων (118) = Mon. 186
 καλλιβλέφαρος (117) = Mon. 127; Chr. 3887
 καλλιβοτρυ κλῆμα (69) = Mon. 103
 καλλιπρόσωπος (174) = Chr. 2665
 καλλίραξ (70) = Chr. 4334
 κάμπη (209) = Mon. 182
 καρτεροκάρδιος (33. 140) = Chr. 3517. 4998
 καταμελανῶ (231) = Mon. 68 (μελανῶ)
 καταμωλωπίζω (179) = Chr. 5438
 κατεπαλαίσθη (44) = Mon. 76
 κατάστερος (297) = Mon. 54
 κατάχρυσος (298) = Mon. 37
 εἰς κόρον μετασχεῖν (196) = Chr. 5583
 κροταλίζω τὰς χεῖρας (284) = Chr. 1923
 ληνοβατῶ (20) = Mon. 22
 μακρόβιος (194) = Chr. 4383. 6665
 μακρογῆρως (199) = Chr. 5615
 μαλακτικοὶ λόγοι (123) = Chr. 5019

μέρος καιρίον (198) = Chr. 3625	τριοδίτις (143) = Chr. 5669
μηχανοπλοκῶ (273) = Chr. 5324	τυμβόχωστος (271. 292) = Chr. 3474. 6382
μοσχεύω (63) = Chr. 215. 6629	τυραννῶ — οὔμαι (13. 177) = Mon. 77. 98; Am. 1, 14; 3, 23
μουσοφόρητος (259) = H	ὑπαγκάλιον βρέφος (193) = Chr. 3702. 5644
μωλωπίζω (312) = Chr. 3416; Mon. 100	φλοῦς σάρκινος (171) = Chr. 4783
ὀπώραν τινός τρυγᾶν (118) = Chr. 4384	έντεῦθεν φόνοι... καὶ προχύσεις αἱμάτων (96) = Chr. 1335
ὀπωροφόρος (60) = Chr. 89; Am. 3, 25	χαλαζώματα (208) = Chr. 259; Mon. 100
παντομήτωρ (77) = Chr. 282; Am. 2, 94 (παμμήτωρ)	χαρίζεται τοιαῦτα (198) = Mon. 172
παράμουσον μέλος (281) = Mon. 3	χαριτοβλέφαρος (227) = Chr. 3846. 5902. 6073
πικράζων εἶνος (19) = Mon. 186 (π. σκύφος)	χαριτοπρόσωπος (116) = Chr. 522; Mon. 52. 128
τί μοι τῶν προασμάτων; (32) = Chr. 2648	χιονώδης (298) = Mon. 84
πῦρ οὐράνιον (205) = Mon. 80	ψωμίζεται — ποτίζεται (120) = Mon. 81
ρυπαρόβιος (129) = Chr. 1995. 5289	πρὸ τῆς ὥρας (94) = Mon. 49. 158; Am. 4, 76; 6, 64
τειχοσείστρια (36) = Chr. 3553	
τσάριθμος (150) = Chr. 3533	
τριχώρωνος (196) = Chr. 3839; Am. 1, 56	

Особаго вниманія заслуживаютъ въ этомъ перечнѣ слѣдующія слова, которыя у другихъ писателей до сихъ поръ не встрѣчались, а попадаютъ въ однихъ только произведеніяхъ Константина Манасси: καλλίρραξ, μηχανοπλοκῶ, παντομήτωρ, τειχοσείστρια, χαλαζώματα, χαριτοπρόσωπος и кромѣ того λιπαροστέλεχος (Mon. 80), περιβρέχω (Mon. 68) и χρηστοεργία (Mon. 60).

Извѣстна склонность Манасси къ употребленію рѣдкихъ словъ, а въ особенности новыхъ, имъ впервые, повидимому, выдуманныхъ сложныхъ прилагательныхъ. Эта наклонность его подтверждается и нынѣ изданными текстами, какъ показываетъ слѣдующій извлеченный изъ нихъ рядъ словъ, вовсе не встрѣчаемыхъ въ Thesaurus Graecae Linguae Стефана: ἀγλαόφυλλος (Mon. 104), ἀργυροπτέρυξ, δυσέορτος (Mon. 31), θεοκήπευτος (Mon. 52), καλλιπτέρυξ (Mon. 84), καταμελανῶ, κατάρραξ (Mon. 183), λογοπλάστης (Consol. 147), μαρ-

γαρῶ (Mon. 85), μελανοφορία (Consol. 222), μουσοφόρητος, ὀπισθόστροφος (Consol. 151), παντομίσητος (Consol. 20), περικροταλίζω (Mon. 148), περιστρουθίζω (Mon. 87), πιθανολεσχῶ (Consol. 86), πικροχεύμων (Consol. 28), στομολεσχῶ (Consol. 318), συντορνεύω (Mon. 108), ὑπολურიζω (Mon. 187), χοραύλημα (Mon. 11), χρηστοεργία, χρυσεόφυλλος (Mon. 104).

Нижеслѣдующее изданіе двухъ разбираемыхъ произведеній Манасси изготовлено нами по удачной фотографіи листовъ 167^v—170^r венеціанской рукописи, для остальныхъ же листовъ (fol. 167^r и fol. 170^v) мы имѣли подъ руками сличеніе, тщательно исполненное преподавателемъ триестской гимназій Constantin Horna, который, кромѣ того, провѣрилъ по фотографіи нашу копию, за что мы свидѣтельствуемъ ему искреннюю благодарность.

Чтенія венеціанской рукописи вообще оказывались хорошими и лишь въ немногихъ случаяхъ нуждались въ исправленіи. Нѣкоторыя мѣста рукописи источены червями; но такъ какъ такого рода поврежденія распространяются всегда только на нѣсколько буквъ, то въ большинствѣ случаевъ намъ удалось надлежащія дополненія. Въ критическихъ замѣчаніяхъ подъ текстомъ эти источенныя буквы обозначены точками. На счетъ нѣкоторыхъ поправокъ текста приходится здѣсь высказаться подробнѣе. Въ концѣ монодіи (183) имѣется въ рукописи: ὦ οἶαν ἄμπελον καταρραγῆ καὶ κατάβοτρυν. . . ὁ ἄδης ἐξώρυξεν, а въ утѣшительномъ словѣ (70) значитъ: ἐσύλησέ σου τὸν βότρυν τὸν καλλιρραγῆ τὸν γλυκάζοντα. О томъ, что въ утѣшительномъ словѣ приходится читать καλλιρραγα (вм. καλλιρραγῆ), не можетъ быть сомнѣнія, такъ какъ форма καλλιρραγῆς (которую можно произвести лишь отъ глагольной основы ραγ = ῥήγνυμι, рвать, см. ἀρραγῆς = infractus) никакого смысла не имѣетъ, а, съ другой стороны, форма καλλιρραξ (отъ ράξ = виноградная ягода) прекрасно подходитъ къ требуемому здѣсь смыслу и встрѣчается также въ другомъ произведеніи Манасси (Chron. 4334). И въ приведенномъ изъ монодіи мѣстѣ исправленіе окончанія (— ραγα вм. — ραγῆ) не подлежитъ никакому сомнѣнію, но спрашивается, слѣдуетъ-ли возстановить и здѣсь форму καλλιρραγα, или представляется возможность читать κατάρραγα отъ κατάρραξ = покрытый ягодами, оставляя начало слова нетронутымъ. Мы рѣшили на послѣднее, принимая въ соображеніе, во-первыхъ, что сложенные съ предлогомъ κατὰ прилагательныя у Манасси весьма употребительны (напр. κατὰστερος, καταμάργαρος, κατὰκομος, κατὰσκιος,

κατάχρυσος); во - вторыхъ, потому, что подобная двойственная форма допускается нашимъ писателемъ и въ другомъ случаѣ, именно καλλι-βοτρος (Consol. 69) рядомъ съ κατάβοτρος (Mon. 183). — На 92-ой строкѣ монодіи мы сочли нужнымъ замѣнить чтеніе рукописи συγ-κεραννυσάτω формою συγκεραννυέτω (см. Consol. 42). Руководило нами при этомъ то соображеніе, что, хотя у византийскихъ писателей этого времени аористъ ἐκεράννυσα отнюдь не можетъ казаться осо-бенно страннымъ (см. напр. монодію Никифора Василага р. 184, 21: ἀνεκεράννυσα), тѣмъ не менѣе у Манасси въ другихъ мѣстахъ (Mon. 137; Chron. 3989) всегда встрѣчается правильная форма этого аориста ἐκέρασα; а самое главное то, что въ подобныхъ случаяхъ на-шимъ авторомъ ставится безъ исключенія повелительное наклоненіе настоящаго времени, напр. Mon. 56 μηδεὶς νεμεσάτω, ib. 108 Σολο-μῶν συντορνευέτω, ib. 109 μεταδιδότω μοι, Consol. 243 σαλπίζέτωσαν... καὶ παρακαλείτωσαν καὶ λαλείτωσαν... οἱ ἱεροκήρυκες. — На 81-ой строкѣ монодіи говорится: ποτίζεται πόσιν πικρὰν καὶ ἀδόλωτον, ἣν γεωργοῦσι ὀφθαλμοί. Въ каирскомъ спискѣ имѣется ἀδόλωτον, а пер-вый издатель возстановилъ ἀδόλωτον. Хотя поправка подтверждается чтеніемъ венеціанской рукописи, но, по нашему мнѣнію, нельзя согла-ситься съ этимъ, здѣсь неумѣстнымъ, прилагательнымъ. Подъ словомъ πόσις πικρά разумѣются истекающія изъ очей опечаленнаго супруга слезы, но непонятно, въ какомъ смыслѣ эти слезы могутъ быть на-званы «немутными» (это значеніе всегда имѣетъ слово ἀδόλωτος и у Манасси, напр. Chron. 2571. 4620. 5645); форма же ἀδέλητος (на которую указываетъ отчасти и чтеніе каирской рукописи ἀδόλητος) имѣетъ вполне подходящій смыслъ: слезы вдовца — горьки и неже-ланны (непріятны). Прилагательное ἀδέλητος въ такомъ значеніи при-водитъ Hesych. s. v. ἀβούλητον, а форма θελητός попадаетъ у Ма-насси въ отрывкахъ его романа (4, 36).

Μονωδία ἐπὶ τῇ σεβαστῇ κυρᾷ Θεοδώρᾳ τῇ τοῦ Κοντοστεφάνου f. 167^r
κυροῦ Ἰωάννου συζύγῳ τοῦ Μανασσῆ.

Ὁμοι ἐγὼ πάλιν πενθίμην λύραν ἀρμόζομαι, πάλιν μέλος παράμου-
σον ἀναβάλλομαι. οὐκ ἐπὶ καλλιχόροις χορείαις ὁ θίασος, οὐκ ἐν ὑμεναίοις,
5 οὐκ ἐν ὠδαῖς· ἡ γὰρ νῦξ τῶν ἀμφίων καὶ τὸ ἀλαμπές τῆς ἀναβολῆς ἐν
ὀλοφυρμοῖς, ἐν ὀλολυγμοῖς. οὐκ ἐπὶ πανηγύρεσιν οὐδ' ἐπὶ κώμοις ὁ σύλλο-
γος, ἀλλ' ἐπὶ δάκρυσιν, ἀλλ' ἐπ' οἰμωγαῖς· βοᾷ γὰρ ἀνυμέναια καὶ μέλος
ἀνέρorton ἄδει καὶ ἀναυλον. πῦρ σκυθρωπὸν καὶ ἄχαρι τοῦτο τὸ πῦρ, οὐκ
ἐπιθαλάμιον, οὐ γαμήλιον. τὰ πρόσωπα συννεφεῖ, τὰ βλέφαρα κατηφεῖ,
10 τῶν ὀφθαλμῶν οἱ κύκλοι διάβροχοι δάκρυσιν. οὐκ εἰς νυμφῶνας οὐδ' εἰς
παστοπηγίας ταῦτα τὰ ἄσματα προπεμπτήρια, ἀλλ' ἐπικήδειον τὸ χοραύ-
λημα καὶ αἱ μολπαι ἐπιτύμβιοι. καὶ θύομεν οὐ τὰ γαμοδαίσια οὐδ' ἀπὸ
κρατῆρος σπένδομεν, ὃν ἀλλήλοις νυμφῖοι προπίνουσιν, ἀλλὰ τυμβοχόους
φιάλας προτείνομεν, ἀλλ' ἀφινδιάζουσιν πρόποσιν. καὶ θέλει μὲν τις τὴν
15 συμφορὰν ἀποκλαύσασθαι καὶ τὴν κειμένην ἀνακαλέσασθαι, ἀλλὰ σβέννυ-
ται ἢ φωνῆ, ἀλλ' ἐπιλείπει τὸ φθέγμα καὶ προπηδᾷ τοῦ λόγου πένθους
νοτίς, τὸ δὲ τῆς ὀδύνης βάρος, τὸ δὲ τοῦ πάθους τραχὺ τὰς μὲν τοῦ στό-
ματος θύρας ἐπιπωμάζει, τὰ σπλάγχνα δὲ συμπιέζει· κἀντεῦθεν φλέβες
δακρῦων ἀπὸ καρδίας λακτίζουσιν.

20 Ὡ βαρυδαίμων ρήτωρ ἐγὼ καὶ βαρύποτμος, ὅτι κακοῦ τοσοῦδε καδί-
σταμαι πενθητήρ καὶ τοῖς παροῦσι προπίνω κρατῆρα γόου περιχειλῆ, ὃν
ἄδης ἐληνοβάτησεν, ὃν ἐκέρασε θάνατος. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις, ὅσοι σκηνηῆς
κατάρχουσι τραγικῆς, τοσοῦτω μετριώτερον τὸ δεινόν, ὅσῳ καὶ τὰ τῶν
θρηνουμένων πολλάκις οὐκ ἔγνωσται· ἐμοὶ δὲ ὅσῳ τὰ τῆς κειμένης καλὰ
25 γνωριμώτερα, τοσοῦτω τὸ ἄλγος ἀφορητότερον. καὶ γὰρ μὲν ὠνείρωττον, ὡς
τῶν ἀρετῶν αὐτῆς ποτε περιπτῆναι τὸ ἄλσος καὶ γλῶτταν ἐπάφεϊναι τοῖς
προτερήμασι καὶ ἐνεαρίσαι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ περιλαλῆσαι παράδεισον σω-
φρονικοῖς κατάφυτον κάλλεσι. νῦν ἀλλ' εἰς ἑτέραν (φεῦ) ὠδὴν τὴν τοῦ λόγου
κιθάραν μετασκευάζω καὶ μέλος θρηνητήριον συνιστῶ καὶ νεκρὰν (ὦμοι)

Codex Marcianus Append. clas. XI № 22, fol. 167^r — 168^r = M

Codex Cahirensis № 362 | 586, fol. 261^r — 261^v = C (Ed. princeps = PK)

1. Τοῦ φιλοσόφου κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ μονωδία ἐπὶ τῇ σεβαστῇ κυρᾷ
Θεοδώρᾳ τῇ Κοντοστεφανίνῃ C κωντοστεφ. M 3. οἴμοι C 8. ἄχρι τούτου καὶ πῦρ C
9. τὰ βλέφ. κατηφεῖ om. C 10—14. οὐκ εἰς ν. — πρόποσιν om. C 13. νυμφίοις M
16. πένθος C 17. βάρος καὶ τὸ τοῦ π. C 18. δὲ om. M 19. φλέβες καρδίων (sed
in marg. δακρῦων) M 21. πίνω C 23. μετριώτερον M 24. θρηνούτων C
25—26. ἀφορητότερον — ἄλσος om. C 27. περιλαλεῖν καὶ π. C 29. οἴμοι C

κατολοφύρεμαι, ἦνπερ ζῶσαν θρηνεῖν οὐκ ἐπῆλθέ μοι. ὦ βαρυσύμφορον 30
 ἄκουσμα, βαρυάλητον λάλημα, λόγος φευκτός, χορεία δυσέορτος, μέλος
 πανόδυρτον· ἡ ζῶσα στήλη τῆς σωφροσύνης, ὁ τῆς κοσμιότητος λαλῶν
 ἀνδρίας, τὸ τῆς σεμνότητος ἔμπνουν εἰκόνισμα (φεῦ) κατερράγη καὶ κεῖται
 καὶ ἀπηγλαίσθη καὶ ᾤχετο· ἡ πλάτανος ἡ χρυσεὰ τῶν ἀρετῶν, ὁ κῆπος ὁ
 περιλάλητος ὁ πᾶσι κατάδενδρος ἀγαθοῖς — πεφυλλοβόληκεν καὶ κατέψυκ- 35
 ται· ὁ κόσμος τοῦ θῆλεος, τὸ ῥόδον τῆς γαλήνότητος ἀπεμαράνθη καὶ ἔρ-
 ρουσε· καὶ νῦν ἐν τύμβῳ (φεῦ) καὶ σποδῶ τὸ τέμενος τὸ κατάχρυσον, ἐν ᾧ
 τῶν καλῶν ὁ κύκλος ἐχόρευε. «Γυναῖκα τίς ἀνδρείαν εὐρήσει;» — τοῦτο μὲν
 ἡ Σολομῶντος γλῶσσα καὶ τὸ ἐκείνου στόμα τὸ θεοφόρητον ὡς τι τερά-
 στιον ἀνακέκραγεν, ἐν ὀλβίοις μὲν τὸ πρᾶγμα τιθέντος, ἀποθαυμάζοντος δὲ 40
 τὸν ἠτύχηκότα καὶ μακαρίοις ἐγγράφοντος· ἐγὼ δ' ἂν οὐδὲν ἐνδοιάσας
 ἀντιβοήσωμαι, ὡς ἡ νῦν θρηνουμένη τοιαύτη καὶ εὐρέθη καὶ ἔγνωσται,
 καὶ ἐθάρρησεν ἐπ' αὐτῇ (κατὰ τὴν Γραφήν) καὶ ἠγαθύνθη ἀνδρὸς αὐτῆς
 καρδία καὶ ἐμακαρίσθη ἐν πύλαις ὁ ταύτην εὐρών· ἀλλὰ νῦν (φεῦ) ἐξ ἀν-
 θρώπων πέφευγε θᾶπτον καὶ πρὸ τοῦ χρόνου καὶ τάχιον οἴχεται καὶ τὸν 45
 ζοφώδη τοῦτον καὶ ἀείφρουρον ᾤκησε θάλαμον.

Ἦ θάνατος ἄδικος καὶ βάσκανος θειριστής, οἶον εἰς γῆν στάχυν κατ-
 ἤνεγκεν· ὦ σκότος ἄδου καὶ ἀνήμερος νύξ, οἶον ἄστρον ἀπέκρυψεν, οἶον
 κάλλος ἠμαύρωσε. τοιαύτην ἔδει γυναῖκα πρὸ ὥρας ἀφανισθῆναι, οὕτως
 συντόμως τὸν βίον ἀφεῖναι, οὕτως ὀξέως τὸν κόσμον ἀπολιπεῖν, ἧ καὶ 50
 σώματος κάλλος ἐπήνθει καὶ χάριτες ἀρετῶν ἀνεφύοντο, ἦν ἠγαλλεν εὐαρ-
 μοστία χαριτοπρόσωπος, ἦν ἐκόσμει λειμῶν σωφροσύνης ὁ θεοκῆπευτος.
 ἠῦγει μὲν αὐτῇ καὶ συμμετρία μορφῆς καὶ ὄψις ἐπέραστος· ἀλλ' ἕτεραι
 πάλιν τῆς κατὰ θεὸν εὐπρεπείας ἀνέλαμπον ὠραιότητες, καὶ ἦν κατάστερος
 f. 167^v καλλοναῖς, ὅσαι τε ὀφθαλμοῖς ὑποπίπτουσι | καὶ ὅσαι περὶ τὰ ἔνδον αὐλί- 55
 ζονται. ταύτην τὴν πενθουμένην (ἀλλὰ μοι μηδεὶς νεμεσάτω τῆς τόλμης)
 ὁ καλλιτέχνης θεὸς καθῆκεν εἰς γῆν, παρήγαγεν εἰς ἀνθρώπους εὐκοσμίας
 ὑπόδειγμα, βίου σώφρονος νόμον, σεμνότητος ἄγαλμα, φιλησυχίας εἰκόνα,
 στήλην αἰδοῦς, ἀνδρείας λαμπάδα, δικαιοσύνης πυρσόν, φρονήσεως ἥλιον.
 αὕτη τύπος ἐδόθη καὶ χρηστοεργίας ἀπάσης κανὼν, ὡς πᾶν τὸ γένος τὸ 60

30. θρηνεῖν M: ὑμνεῖν C 31. χορεία om. C 32. δυσέορτον C 35. πεφυλλοβόληται C
 πεφυλλοκόληκεν M ἀπέψυκται C 38. γυναῖκα — εὐρήσει Prov. 31, 10 ἀνδρείαν τίς C
 41. ἐγγράφον C (corr. PK), ἐγγράφοτος M 42 sq. ἀντιβοήσωμαι· τοιαύτη καὶ εὐρέθη
 κ. ἔγν., ὡς ἡ νῦν θρ. τοιαύτη, καὶ ἐθάρρησεν ἐπ' αὐτὴν C 43. γραφήν, cf. Prov. 31,
 11. 23 ἠγαθύνθη C 44. ἀλλ' οὖν C 45. πρὸς C ταχὺ C 48. σκότους C
 49. ἀφανισθῆναι M: ἀποκρυβῆναι C 51. ἀνεφύοντο om. C ἠγαλλεν C: ἔμελλεν M
 53. συμμετρία σαφῆς M (sed corr. eadem manus) 54. ἀνέλαμπον M: ἀνέτελλον C
 55. αὐλί... ται M 57. παρήγαγεν C εὐκοσμίας, C 60. χρυσοεργίας M πᾶν γένος C

θῆλυ πρὸς αὐτὴν ἀπευθύνοιτο, καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ δόντος ἀνῆρπασται καὶ ἀνθυπενόστησε τὴν ἐκδημίαν τὴν ἀνυπόστροφον.

Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ πηγὰς δακρῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ κλαύσομαί σε καὶ κόψομαι, ἀργυροπτέρυξ τρυγῶν, περιστερὰ χρυσόπαστε τὰ μετάφρενα. τίς Ἰερεμίου γλῶσσαν δανείσει μοι, καὶ τὴν συμφορὰν ὀλοφύρωμαι καὶ τὸ κακὸν ἀποιμώζωμαι. στυγνάζει μὲν ὁ περιεστώμενος ὄχλος, παθαίνεται δὲ ὡς ἐπὶ κοινῷ δυσπραγήματι καὶ ὡς ὑπὸ πρηστήρος ἄνωθεν ἀποδισκευθέντος μεμελάνωται· ὕδωρ δὲ θρηνηδίας περιβρέχει τὰ πρόσωπα καὶ στεναγμὸς ὡς ἐλέπολις τὰ στέρνα περικτυπεῖ· κἀρα δὲ ξυρῆκες καὶ πέπλοι μελόγχιμοι τὴν ἔνδον ζάλην μηνύουσι· τοῖς γὰρ πολλοῖς καὶ χάρις βοστρύχων ἀποτεθέρισται καὶ οἱ τῆς κεφαλῆς ἀνθέρικες ὑπορρέουσιν· ὁ δὲ σύζυγος αὐτῆς ὁ κλεινός, ὅσῳ πλείονος τοῦ κέντρου πεπείραται, τοσοῦτω καὶ πλεον διαπρέπει τοῖς ἄλγεσι· κἀν τοῖς ἄλλοις στερρός εὐρισκόμενος καὶ ἀπερικλόνητος, ὑπὸ τούτου καὶ μόνου τοῦ πολέμου κατεστρατήγηται· καὶ μάχαις πολλαῖς ἐναθλήσας καὶ τὸν ἀριστέα παραγυμνώσας καὶ τὸ ἀκατάπληκτον ἔργοις δηλώσας, ἐνταῦθα καὶ μόνον κατεπαλαίσθη, καὶ τυραννεῖται τὸ καρτερόφυχον καὶ νενίκηται τὸ ἀκαταγώνιστον· ὁ γὰρ πολέμιος ἔνδον ἐγκάθηται καὶ τὴν καρδίαν πολιορκεῖ καὶ τὰ σπλάγχνα κριοκοπεῖ· κἀντεῦθεν ὁ χαλκεοκάρδιος, ὁ Βριάρεως, καθάπερ λιπαροστέλεχος ὄρυς ὑπὸ πυρὸς οὐρανόυ καὶ τὰ ἔνδον ἐκκέκαυται καὶ τὰ ἐκτὸς ἀπηνδράκωται· ψωμίζεται μὲν ἄρτον, ὃν φυρᾶ κοπετός, ποτίζεται δὲ πόσιν πικρὰν καὶ ἀθέλητον, ἣν γεωργοῦσι μὲν ὀφθαλμοί, βλέφαρα δὲ ἀποθλίβουσι· καὶ κατὰ τὸν ἐν Ἄισμασι Σολομῶντος νυμφίον ἀναζητεῖ τὴν περιστερὰν τὴν καλλιπτέρυγα, τὴν ἀργυροπτέρυγα, τὴν χιονώδη, τὴν πάλλευκον, ἣν ἐμαργάρωσαν καλλοναί, ἣν ἐχιόνωσαν ἀρεταί, καὶ γοᾶται καὶ ἀναστένει· «Ἀνάστα, ἐλθέ, καλὴ μου περιστερὰ· δεῖξον ὄψιν σου καὶ ἀκούτισόν με φωνὴν σου». ἢ δ' ἄλλὰ (φεῦ) οὐχ ὑπονοστεῖ, οὐ περιστρουθίζει τὸν σύνοικον· ἀπέπτῃ γάρ τοι καὶ μετηνάστευσε καὶ εἰς ἑτέρας μεταπεροίτηκε νοσσιάς. ἀναζητεῖ τοῦ πεδίου τὸ κρίνον, τῶν κοιλάδων τὸ ἄνθος·

61. πάλιν M: τ' ἄλλα C (τᾶλλα PK) 62. ἀνθυπενόστησα^ε C (ἀνθυπονόστησε PK)
 63. τίς δώσει — κλαύσομαι Ierem. 9,1 66. ὀλοφύρωμαι C ἀποιμώζωμαι τὸ κακὸν C
 67. κοινῇ δυσπραγήματος C 68. τὴν περιβολὴν μεμελ. C θρηνηδίας M ἐπιβρέχει C
 69. κατακτυπεῖ C κάρη M 70. ξυρηκῆς MC (corr. PK) μελόγχιμοι C (corr. PK)
 72. ὅσου C 73. τοσοῦτου C κἀν M: καὶ C τοῖς | τοῖς M 76. ἀκατάληκτον C
 παραδηλώσας C 78. πόλεμος M 79. κριοκοπεῖ C (κρεοκοπεῖ PK) 80. οὐρανοῦ M
 καὶ (prius) om. C ἐκκέκασται C (— κέκαυται PK) 82. ἀθόλωτον M (et PK), ἀθόλητον C
 (cf. praefat. p. 629) 83. ἀνακαλεῖται C 84. τὴν ἀργυροπτέρυγα om. C 85. μαργάρωσαν C
 86—87. ἀνάστα — φωνὴν σου Cant 2, 13. 14 (ἀνάστα καὶ C) 86. δ.
 μοι ὄψιν τὴν σὴν C 87. in verbis μοι φωνὴν σου desinit C 89. μεταπεφύτηκε
 τοῦ πεδίου — ἄνθος Cant. 2,1

τὸ δ' ἀλλὰ (φεῦ) ἔρριπται κατὰ γῆς. κλαίων ἔκλαυσεν ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν 90
 νυκτὶ καὶ δάκρυον ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτοῦ, καὶ ὁ παρακαλῶν οὐχ ὑπάρχει
 (καὶ Ἰερεμίας γὰρ ὁ φιλοπενθῆς τὸν σκύφον τοῦ θρήνου συγκεραννυέτω).
 ὁ μὲν βύθιον ἀνοιμῶζει καὶ γοερὰν ἀναπέμπει φωνήν· «Ἐγὼ καθεύδω καὶ
 ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ, ὅτι φωνὴ ὠραία κρούει ἐπὶ τὴν θύραν· ἀνσιζὸν μοι
 ὡς πλησίον μου, περιστερά μου, τελεία μου, ὅτι ἡ κεφαλὴ μου δρόσου 95
 ἐπλήσθη καὶ οἱ βόστρυχοί μου ψεκάδων νυκτός». ἡ δ' ἀλλ' οὐκ ἀντιφθέγγε-
 γεται (φεῦ), οὐκ ἀνοίγνυσι στόμα· κεῖται γὰρ ἐπιμύσασα καὶ αἱ βλεφαρίδες
 ὑπνῷ τυραννοῦνται μακρῶ. ἀνακαλοῦνται τὰ τέκνα τὴν ὑπὲρ μητέρας φι-
 λότεκνον καὶ περιπέτανται τὸν τύμβον καὶ περιτριζουσιν ὡς στρουθία καὶ
 μωλωπίζουσι παρειάς καὶ κατὰ τῶν προσώπων φέρουσι χαλαζῶματα συμ- 100
 φορῶν· ὡ οἶαν ἐρημίαν δεδυστυχῆκασιν, ὡ οἶον ἀπώλεσαν ἀγαθόν.

Τίς οὕτω σιδηρόπλαστος ἄνθρωπος ἢ τίς οὕτως ἀπὸ δρυός ἢ θαλάσσης
 γεγέννηται, ὃς μὴ τὴν σὴν ἐκτομὴν κατοικτίσεται, κλῆμα καλλιβοτρυ,
 δένδρον ἀρετῆς χρυσεόφυλλον, ἀγλαόφυλλον; ἀλλὰ γὰρ τί σου πρότερον
 ἀποδύροίτο; τί σου δεύτερον ταμιεύσαιτο; οἱ ὀφθαλμοί σου περιστεραὶ ἐκτός 105
 τῆς σιωπῆσεώς σου· ὡς λέπυρον βόας μῆλόν σου ἦν. τί ὠραιώθησαν σια-
 γόνες σου ὡς τρυγόνος, τράχηλός σου ὡς ὀρμίσκοι; ὡς σπαρτίον κόκκινον
 χεῖλη σου καὶ ἡ λαλιά σου ὠραία (πάλιν γὰρ μοι Σολομῶν συντορνευέτω
 τὸ μέλος καὶ τοῦ τῆς ἀσματιζούσης κάλλους μεταδιδότω μοι), ὡς μῆλον
 ἐν ξύλοις δρυμοῦ ἐν μέσῳ τῶν θυγατέρων, ὡς πύργος Δαυὶδ τράχηλός 110
 σου, καὶ μῶμος οὐκ ἦν ἐπὶ σοί, ὡ λύχνη τοῦ δήλεος, φιλοτιμία τῆς φύσεως,
 ὑπὲρ Σωσάνναν σωφρονικὴ, ἀρρενόφρων ὑπὲρ Ἰαήλ. εἶτα κροτοῦσιν Ἑλλη-
 νες Λαοδάμαν, εἶτα τὴν Κάμμαν περιθρυλλοῦσι Ῥωμαῖοι, εἶτα σεμνολο-
 γοῦσι Θεανῶ Πυθαγόρειοι; πολλαὶ θυγατέρες ἐπίσημοι, πολλαὶ κατὰ τῆς
 ἀνδρείας ἠδρίσαντο· σὺ δὲ ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερῆρας ἀπάσας. ἀλλὰ νῦν 115
 αἰ' αἰ' ποῦ κοιτάζῃ; ποῦ δὲ ἡ μελιχρὰ λαλιά, ὡ καὶ μόνον βλεπομένη παι-
 δευτικὴ καὶ διδακτικὴ;

Ἄσπασία τῇ Φωκαίδι ποτὲ χρύσεόν τις στεφανίσκον προσήνεγκεν· ἦν
 δὲ ὁ στεφανίσκος καὶ καταμάργαρος καὶ λίθοις ἀνθῶν καὶ γοητεῦσαι καρ-

90—91. κλαίων — ὑπάρχει Thren. 1,2 92. συγκεραννυσάτω (cf. praefat. p. 629)
 93—96. ἐγὼ καθ. — νυκτός Cant. 5,2 95. ὡς π. ριστερά 96. νυκτός. . .
 ἀλλ' 102. cf. Hom. II. 16, 34; Plut. mor. 608 C; Manass. Excerpta amator. 1,50
 105. ὀφθ. — σιωπῆσεώς σ. Cant. 4,1 106 ὡς λέπ. β. μῆλόν σ. ib. 4,3 τί ὠρ. — ὀρμί-
 σκοι ib. 1,10 107. ὡς σπ. — ὠραία ib. 4,3 109. ὡς μῆλον — θυγατέρων ib. 2,3. 2
 110. ὡς πύργος — τράχ. σου ib. 4,4 111. μῶμος — σοί ib. 4,7 112. Σωσάνναν, cf.
 Daniel. 2 Ἰαήλ, cf. Judic. 4,18 sqq. 113. Λαοδάμαν, de Laodamia, uxore Protesilai
 cf. Lucian. dial. mort. 23,1 Κάμμαν (cod. Κάμαν), cf. Plut. mor. 257 F; Polyæn. 8,99
 114. Θεανῶ, cf. Diog. Laert. 8,43 115. σὺ δὲ—ἀπάσας Proverb. 31, 29 118. Ἄσπα-
 σία, cf. Aelian. var. hist. 12,1 (p. 122, 4—9 Hercher)

- 120 δῖαν πολὺς καὶ ὀφθαλμοὺς ἐπαγαγέσθαι ταχύς. ἡ δὲ Κῦρον εἰποῦσα τὸν
 ἄνδρα κόσμον εἶναι μόνον αὐτῇ, ἐδέξατο μὲν τὸ δῶρον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ φίλ-
 τρου βιαζομένη Κύρω τοῦτον παρέπεμψε. καὶ τοῦτο σεμνολογοῦσι παῖδες
 Ἑλλήνων καὶ καταρρητορεύουσι καὶ στωμύλλονται καὶ τὴν φιλανδρίαν
 ἀποθαυμάζουσιν. ἀλλὰ τί τοῦτο πρὸς ἀρετὴν γυναικός, | ἢ τὴν γῆν ἐγγα- f. 168^r
- 125 νεῖν εὐκταϊότατον ἦν, ὅτε μὴ βλέποι τὸν σύνοικον; ἀναγράφει τι τοιοῦτον
 καὶ ἡ Ξενοφῶντος σειρὴν καὶ γυναικός ἀρετὴν ἐπιστοιβάξει τῷ διηγήματι.
 ἦν Ἀβραδάτα τῷ Σούσων κρατοῦντι Πάνθεια γαμετή· ἦν δὲ ἡ γυνὴ καλλι-
 βλέφαρος καὶ χαριτοπρόσωπος, κάλλος ἀνεπιτήδευτος, ὠραιότης ἀνόδευτος,
 ἀφαρμάκευτοι παρειαί· ἐπέλαμπε δὲ πλέον ἡ φιλανδρία καὶ τῆς τῶν ὀφρύων
- 130 ἐπιγραφῆς ἐπὶ μᾶλλον ἠγλαίζεν. ἦν ταῦτα· καὶ μάχη μετ' οὐ πολὺ συνερ-
 ράγη· καὶ πίπτει μὲν Ἀβραδάτας καταβελῆς γεγονώς καὶ κρεωκοπηθεὶς
 μαχαιρίσι. μανθάνει Πάνθεια τοῦτο καὶ καταλαμβάνει τὸν τόπον, ἔνθα ὁ
 πολὺς ἐκεῖνος νεκρὸς ἔκειτο· καὶ περιχυθεῖσα τῷ σώματι καὶ πυκνοῖς φιλή-
 μασι προσειποῦσα καὶ ἀνακλαυσαμένη καὶ ὀλολύζουσα ἐπικατασφάττει ἑαυ-
- 135 τὴν τῷ νεκρῷ. ἐκείνη μὲν βάρβαρος οὔσα, καὶ τὸ φιλότιμον βαρβαρικὸν
 ἐπεδείξατο καὶ τὸν βίον ἀνοήτως κατέστρεψεν· ἡ δὲ ὅλην ἑαυτὴν τῷ τοῦ
 βίου καταβυθίσασα κοινωνῶ, καὶ τὴν ψυχὴν εἰς ἓν συνεκέρασε καὶ ἐπίδη-
 μοῦντι συνέχαιρε καὶ ἀποδημοῦντι συνέκδημος ἦν. λέγεται τι γενναῖον καὶ
 μεγαλόφρον καὶ περὶ Λυδῆς γυναικός, ἦν Κανδαύλης ἡρμόσατο, ὅτι μὴ
- 140 δυεῖν ἀνδρῶν ὀφθαλμοὺς γυμνοῦ τοῦ σώματος μάρτυρας ἔχειν ἠνέσχετο.
 ἀλλ' ἦν ἂν τὸ λεγόμενον ψυχῆς εὐγενοῦς, εἰ μὴ τοῖς μετ' αὐτοῦ κακοῖς
 τὸ μεγαλογνώμον ἐθόλωσε. πῶς δ' ἂν ἐκείνη πρὸς ταύτην ἀντιπαραβληθῆ
 τὴν ὁμότροπον, ἣτις οὐ μάτην ἤδει σεμνογλωττεῖν, ἀλλ' ἔργοις ἐβεβαίου
 τὸ πλεονέκτημα;
- 145 Ὡς ἦθος σωφρονικόν, μειδιάμα σύμμετρον καὶ οἶον μόνοις ἐπιτρέχει
 τοῖς χεῖλεσιν, ὧ νοῦς ἀνδρικός καὶ φρένες οὐ θηλυπρεπεῖς οὐδὲ ἀπαλαί, ποῖ
 πότε ὤχεσθε; ἐμίσει τὰς ἀκρατεῖς, ὅσαις ὁ γέλως πορνεύων τὰ χεῖλη δίστησι
 καὶ ὅσαι περικροταλίζουσι τὰς παλάμας ὡς ἀχάλινοι καὶ ἐξήνιοι· προσέχαιρε
 ταῖς κοσμίαις, ἠγάλλετο ταῖς μονάνδροις, τὰς σκηνικὰς καὶ φιλοπαίγμονας
- 150 ἀπεπέμπετο καὶ ἦν ιδέσθαι καὶ μόνος σωφρονισμὸς ἀντικρυς. τοιάδε τις
 πρόκειται παντός ἀρχετυπία καλοῦ, μυριαχόθεν ὠραισμένη, παντάχθεν
 ἀπεξεσμένη. ἀλλὰ νῦν (φεῦ) ἅπαντα ταῦτα νεκρά καὶ συνετάφη τῇ θρη-
 νουμένη καὶ ἔρρευσεν· οὐκέτι φαύσει τῆς εὐποιίας ὁ μάργαρος· συγχέχω-
 στα· γὰρ ὑπὸ γῆν. οὐκέτι τῆς συμπαθείας τὸ ῥόδον εὐωδιάσει· ταῖς γὰρ

124. γῆν ἐγγανεῖν; cf. Hom. Il. 4, 182; Lucian. conv. 28 126. Ξενοφῶντος, Instit. Cyri 4, 6, 11 sqq.; 5, 1, 1 134. fors. ὀλολύξασα? 139. Κανδαύλης, cf. Herod. 1, 7 sqq.; Manass. Chron. 813—836 152. θρυνουμένη

ἔνταφίοις ἀκάνθαις συμπέπνικται. πάθη μὲν οὖν πόλλ' ἔγωγ' ἐκλαυσάμην. 155
 ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις, ὀπόσαις ῥητόρων στόματα χαριτογλωττοῦσιν, ἐν ἧ
 καὶ δεῦτερον ἴσως τὸ σεμνολόγημα· ἐνταῦθα δὲ τοῦτο καὶ μόνον δεινόν, ὅτι
 τηλικούτον καλόν οὔτω πρό ὥρας τὸν βίον ἀφῆκεν, ὡς τά γε ἄλλα τρισευ-
 δαίμονα καὶ τρισόλβια· ἔβλαστε μὲν γὰρ ἐξ ἐπισήμων τοῦ γένους, ἔσχε
 δὲ τὴν ἀναγωγὴν ἀξίαν τῆς βλάστης· τὸν δὲ τοῦ βίου ζυγὸν εἴλκυσε σὺν 160
 ἀνδρὶ τὰ πάντα λαμπρῶ, δεξιῶ τὰ στρατηγικά, τὰς χεῖρας πολλῶ, τὰς
 φρένας στερρῶ, καλῶ τὸ γένος, τὸν τρόπον καλλίονι καὶ τοιοῦτῳ, οἷον ἂν
 εἴποι τις ἐπάξιον γυναικὸς τοιαῦδε γαμέτην, ὡς ἐπ' αὐτοῖς περιλαβεῖν τὸ
 «Θεὸς κατοικίξει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ»· οὔτε γὰρ ἐκείνην ἐχρῆν ἄλλον τοῦ
 γένους σχεῖν κοινωνόν ὅτι μὴ τοσοῦτον τὴν ἀρετὴν, οὔτε τοῦτον ἄλλης 165
 ὁμόζυγος πειραθῆναι ὅτι μὴ τοιαύτης τὰ πάντα καλῆς. τοιαύτην ἔσχε λαμ-
 πρότητα, τοιοῦτον εὔρε τὸν γεωργὸν τῆς ἀρούρης τῆς παιδοφόρου· ἤκουσε
 δὲ πολῦταις ἅμα καὶ εὐπαις καὶ μήτηρ ἐπὶ τέκνοις εὐφραينوμένη ἐγνώσθη.
 δεῆσαν δὲ καὶ τὴν τοῦ σώματος κεραμείαν εἰς τὴν ἀρχέγονον ἀναλυθῆναι
 πηλόν, οὐ συνεσάπη νόσοις φθινάσιν, οὐκ ἐψύγη τοῖς μόχθοις, ἀλλ' οἷον 170
 πρὸς ὕπνον κατενεχθεῖσα πρὸς τὸν ἀνέφελον ἀπῆρε καὶ ἀνύστακτον ἥλιον·
 χαρίζεται γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς φιλοθέοις θεός, ὡς μὴ τὸ σκάφος τοῦ σώματος
 κακοῖς ὑπέραντλον γίνοιτο μηδ' εἰς παθῶν θαλάσσης εὐγενῆς ψυχὴ κατα-
 δύοιτο. ὡ οἶαι βολαὶ ὀφθαλμῶν ἐσκοτώθησαν, οἶαι δὲ ἀύγαι ὄψεων ἔδυσαν
 οἶαι δὲ βλεφάρων ἕλικες συμπεπτώκασιν, οἶος δὲ καλῶν κύκλος διέσπασται. 175

Πολλοὺς πολλάκις ἐπένησα, πολλοῖς τὴν γλῶσσαν ἐχαρισάμην καὶ
 ἀφρωσιωσάμην τὴν ὀφειλήν· νῦν δ' ἀλλὰ διπλῆ παλαίῳ γνωσιμαχίᾳ καὶ
 ταῖς εἰς ἑκατέραν ἀνθολκαῖς ἀντιταλαντεύομαι· ὁ μὲν γὰρ λιμνασμός τῶν
 καλῶν καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ γλύκιον πέλαγος ἐφέλκεταιί με πρὸς ἑαυτό, τὰ
 δὲ τῆς συμφορᾶς ἐτέρωθεν ἀντιπεριάγουσι καὶ τὸ πένδιμον ψαλάττειν βιά- 180
 ζονται· ῥέπει δὲ μοι πρὸς τοῦτο καὶ τῆς τέχνης ὁ νόμος καὶ ἤδη λαβῶν
 ὅλον με τοῦ πάθους ποιεῖ. ὡ οἷον ὠραιόφυτον ἔρνος κάμπη θανάτου κατέ-
 φαγεν· ὡ οἶαν ἄμπελον κατάρραγα καὶ κατὰβοτρυν . . . θῆρ ἐριβρύχης ὁ
 ἄδης ἐξώρυξεν· ὡ πολυστένακτος λόγος, ἀνύποιστον ἄκουσμα, φήμη ἀπο-
 τροπαία, τραυματισμός ἀνευ βέλους, ἔλκος οὐκ ἀπὸ ξίφους, πληγὴ ἀφαρμά- 185
 κευτος. ὡ ῥήτωρ κακοδαίμων ἐγὼ καὶ βαρυπενθής, οἷον σχύρον πικράζοντα
 ἤρτυσα, οἶαν κατηφῆ κιννύραν ἐψάλαξα, οἷον μέλος γοερὸν ὑπελύρισα.

163. εἴπη (supraser. οι) 164. θεός—οἴκῳ Ps. 67,7; Manass. Chron. 4767 (cod.: ἐν οἴ...
 ἐκείνην) 168. μήτηρ—εὐφραίν. Ps. 112,9; Manass. Chron. 4407 170. μόχθοις, ex νόσοις
 corr. et in marg. repet. 179. γλύκιον (pro superl.), cf. Chron. 76. 94. 197 183. ἄμπε-
 λον κατάρραγῆ (cf. praefat. p. 628) post κατὰβοτρυν quattuor fere litterae evanidae

«Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ».

Παραμυθητικὸν εἰς τὸν σεβαστὸν κυρὸν Ἰωάννην τὸν Κοντοστέφανον.

Ἦκω πάλιν ῥητορικῆς ἕτερον κρατῆρά σοι κερασάμενος, ἀνδρῶν εὐγε-
 5 νέστατε· ἦκω σοι ῥήτωρ, οὐ μέλος ἄσων ἀνέορτον οὐδ' ἀναξάνων σοι τὰ f. 168^v
 ἔλκη τοῦ πένθους οὐδὲ προπιόμενός σοι | φιάλην, ἣν ἀψινθία θρήνων πλη-
 ροῖ, ἀλλ' ἦκω σοι τὸ τῆς ψυχῆς ἀγριαῖνον καταστελῶν καὶ τὸ ἀνοιδοῦν
 ἡμερώσων καὶ βλίσων πόσιν ἐξ ἑκατέρου γλυκυχύμου τοῦ κλήματος· καὶ
 τάχα σοι τοῦτο τὸ πόμα φανήσεται νηπενθές τε καὶ ἄχολον καὶ ὑπὲρ τὰ
 10 φάρμακα τῆς Ἑλένης, οἷον ἐκείνη τὸν Τηλεμάχου κρατῆρα ἐγλύκανεν.
 ἦκω σοι κατὰ καιρὸν τοῦ τραύματος ἐφαψόμενος καὶ φάρμακον ἀλεξιφάρμα-
 κὸν ἐπιπάσων καὶ ἀκεσόμενος εὐκαιρότατα· πρῶην μὲν γάρ σοι τῆς ἀθυ-
 μίας ἐπισκοτούσης τὸν νοῦν καὶ τυραννούσης τὸ σέλας σοι τῆς ψυχῆς ἄρτι
 τε τοῦ ἔλκους φλεγμαίνοντος καὶ ἐπανθούσης τῆς σμῶδιγγος καὶ τοῦ
 15 τραύματος ὠγκωμένου καὶ ἀναβαίνοντος, καὶ τὸ τοῦ λόγου φῶς ὑπεκρύπ-
 τετο καὶ ἀπαρρησίαστον ἦν καὶ ὑπὸ σκότον ἐθαλαμεύετο· ἡ γὰρ ὁμίχλη τοῦ
 πάθους ἐπήχλυε καὶ τὰ μαλάγματα ἔξωρα καὶ ἡ μεταχείρησις ἄχρηστος.
 καὶ τότε μὲν σοι κατὰ τὴν παροιμίαν ὑπὸ τοῦ πάθους ἀπαγχομένῳ οἷον
 πικράζοντα ἐκεράννυμεν οἶνον, ἐκ συντριβῆς καρδίας ὀχετηγούμενον καὶ
 20 ληνοβατούμενον, οἶνον παντομίσητόν τε καὶ ἄγριον, οὐ ληνός μὲν ἡ καρδία,
 αἱ δὲ βλεφαρίδες ὀχέτιον, ἀμάρρα δὲ ὑδρορροός ὀφθαλμός δακρυσίστακτος.
 νῦν δὲ ἀλλὰ τῆς φλογός ἐκείνης ἀρχομένης οἷον ὑπομαράινεσθαι καὶ κατα-
 πίπτοντος τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ πολλοῦ σοι κλύδωνος ἡσυχάσαντος καὶ
 τῶν τραχυνομένων κυμάτων ἡμερουμένων, καὶ ὡς σβεστήριον κατὰ τῆς
 25 πυρᾶς ὁ λόγος ἐγείρεται καὶ ὡς ἔλαιον ἰλαρώτατα κατὰ τῶν τῆς θαλάσσης
 βρασμῶν ἐπιστάζεται. καὶ τάχα σοι καὶ ξύλον ὁ λόγος οὗτος γενήσεται,
 ξύλον ἐκεῖνο, δι' οὐ τὰ πικράζοντα νάματα τῆς Μερρᾶς ὁ θεόπτης κατεμε-
 λίτωσε, καὶ γλυκανεῖ μετρίως τὴν πικροχεύμονα τῆς ὀδύνης πηγὴν καὶ
 μεταβαλεῖ πρὸς τὸ πότιμον· γενήσεται καὶ Ἰωνᾶς τρόπον καινότερον ἕτερον
 30 καὶ κατὰ τῆς θαλάσσης τοῦ σοῦ πένθους ἀκοντισθεῖς καταστορέσει τὸν
 ῥόχθον, στήσει τὸν φλοῖσβον καὶ ἡμερώσει τὸ ὠρούμενον.

Codex Marcianus Append. clas. XI № 22, fol 168^r — 170^v

2. κωντοστέφανον 8. ἑκατέρου i. e. et christian. et gentil. : 10. Ἑλένης, cf.
 Hom. Od. 4, 221 24. σβ. ὑπὸ κατὰ (sed prior praepos. expuncta) 27 Μερρᾶς,
 cf. Exod. 15, 23—25 29. γενήσεται, scil. ὁ λόγος Ἰωνᾶς, cf. Jon. 1, 15

Ἄλλὰ τί μοι τούτων τῶν προασμάτων καὶ τῆς ἐπαγγελίας τῆς περι-
 τῆς; οἶδά σε καρτεροκάρδιον, μεγαλόφυχον καὶ πείθομαί σε μὴ κόπτεσθαι
 ἀπαράκλητα μηδὲ θρηνεῖν ἀθάνατα καὶ ἀπαραμύθητα. κατέσεισε μὲν σου
 τὸν πύργον τῆς ψυχῆς, τὸν ἀδαμάντινον, τὸν στερρόν, θάνατος ἑλεεινός, 35
 θάνατος ἄωρος, οἶά τις ἐλέπολις τειχοσειστρία. τότε καὶ πένθος σειρήνων
 ἐκόψω καὶ κοπετὸν δρακόντων κατὰ τὸν προφήτην ἐθρήνησας καὶ οἶνον
 κατανούξεως ἔπιες καὶ ἐμεθύσθης τῷ πάθει καὶ τοῖς παρακαλοῦσι τὸ σὺς
 οὐ παρέβαλες. ἀλλ' ἕως πότε ὁ στεναγμός, ἕως πότε σοὶ ὁ κλαυθμός; ὁ δὲ
 ὠρυγμός τῆς καρδίας, ἡ δὲ οἰμωγή, τὰ δὲ δάκρυα ἕως πότε σου περιέσον- 40
 ται; μέχρι τίνος σε ταπεινώσουσι; καὶ ἀνὴρ μὲν Ἕλληνας, ἐπὶ θανάτῳ τινὰ
 παράγων ὀλοφυρόμενον, ποιεῖ καὶ ῥῆμα παραμυθίας συγκεραννύοντα τοῖς
 ὀλολυγμοῖς: «Οἴμοι! τί δ' οἴμοι; θνητὰ τοι πεπόνθαμεν». σὺ δὲ τοσοῦτον
 κατεπαλαίσθης καὶ πέπτωκας καὶ οὐδὲ μέχρι νῦν ἀναστῆναι δύνῃ καὶ ἀπο-
 σείσασθαι τὰ τοῦ πτώματος σύμβολα. καὶ ποῦ σοὶ τὸ καρτερικὸν ἐκεῖνο 45
 καὶ ἀνδροκάρδιον; ποῦ σοὶ τὸ μεγαλόνουν, τὸ μεγαλόφρον, τὸ ἀταπείνωτον,
 τὸ ἀνάλωτον; καὶ κυβερνήτην ἐκεῖνον θαυμάζομεν, οὐ τὸν ἐν εὐδία τὴν
 σκάφην ἰθύνοντα, ὅτε γαλήνη γελᾷ καὶ ἥπιον πνεῦμα συρίζει καὶ ἴσταται
 κατὰ πρύμνης (τοῦτο γὰρ καὶ παῖς κουρίζων καὶ μήπω χνοάζων τὸν ἴου-
 λον), ἀλλ' ὅς ἂν σταίῃ κατὰ κυμάτων καὶ κατὰ τῶν ὑδάτων τῶν θυμου- 50
 μένων ἀνδρίσθῃ καὶ ὠρυγμοὺς ἀγρίους οὐ φρίξῃ, κάτωθεν ἀναβαίνοντας
 ὡς ἀπὸ θηρός, ὅτε λάβρος ἄνεμος καταιγίζει καὶ ταλαντεύει τὰ σκάφη καὶ
 πόλεμον ἐπάγει τοῖς ναυτικοῖς: καὶ δένδρου καὶ οἴκου τὸ βαθύρριζον καὶ
 ἀπερικλόνητον ἐν χειμῶνι καὶ προσβολῇ πνευμάτων διαγινώσκομεν: καὶ
 ἀνδρα δὲ ἀρρενωπὸν ἐκεῖνον οἶδεν ὁ λόγος τὸν ἐν κακοῖς ἀνδριζόμενον, τὸν 55
 μὴ ταπεινούμενον ἐν δεινοῖς.

Οἶδά σου τὸν θεόσοφον νοῦν, ὡς πλήρης παντός ἀγαθοῦ, ὡς δεξαμενὴ
 τῶν καλῶν, καὶ οὐδὲν ὅτι τὴν σὴν γνῶσιν τὴν πολλὴν διαπέφευγεν. εἰ δὲ
 βούλει, κῆπον ἐγὼ σοὶ καλὸν ὑπανοίξω, οὗ φυτουργοὶ πολλοὶ καὶ μελεδῶ-
 νες, κατάρρυτον ὕδασι, κατάκομον δένδρεσιν, ὀπωροφόρον, ἀνθεοφόρον, 60
 ἀντικρυς ψυχῆς παραμύθιον: καὶ δρέψῃ μὲν τὴν ὀπώραν τὴν εὐγενῆ, τὴν
 καλλονὴν τὴν εὐπρόσωπον, τὴν ἐκ τῆς ἡμετέρας Γραφῆς ἡδονὴν, ἣν
 μοσχεύει μὲν τοῦ πνεύματος ὁ βαθὺς ποταμός, ἡλικιοῖ δὲ ὁ θεοῦ καὶ ἀνύ-
 στακτος ἥλιος, γεωργοῦσι δὲ καὶ κηπεύουσι πληθὺς πνευματοφορήτων
 ἀνδρῶν: τρυγήσεις δὲ καὶ ῥόδον ἐξ ἀκανθῶν καὶ σταφυλὴν ἀπὸ βάτου (τοῦτο 65
 δὴ τὸ περιφερόμενον), τὰ τῆς νόθου καὶ ἐλληνικῆς σοφίας κυήματα. ἡδίκησέ

37. προφήτην, Mich. 1,8 οἶνον κατανούξεως Ps. 59,5. 41. ἀνὴρ μ. Ἕλληνας, Eurip.
 fragm. 300 Nauck 45 ἐκεῖ... δροκάρδιον 47. ἀνάλωτον: ἀνάλυτον 53. βαθύρριζον
 60. δένδροισιν 62. καλλονὴν 65. ἀκανθῶν — βάτου, cf. Luc. 6,44

σε θάνατος ὁ πικρός, ἐπέστη σοι φορολόγος ὁ ἀπαραίτητος· ἐθέρισέ σου
στάχυν τὸν καλόν, τὸν ἠδύν, τὸν χρύσειον, τὸν ἐπέραστον· ὑπώρυξέ σου
τὸ κλῆμα τὸ φερεστάφυλον, τὸ καλλιφυές, τὸ καλλίβοτρυ· ἐσύλησέ σου τὸν
70 βότρυον τὸν καλλίραγα, τὸν γλυκάζοντα· καὶ παρὰ τοῦτο βαρυστενάχεις
καὶ συμπνίγη καὶ ἄγχη. συγγνωμόνει τῷ πάθει· ἀνθρώπινον γάρ· ἀλλὰ
πάνδημον τὸ κακόν, παγκόσμιος οὗτος ὁ κίνδυνος, τῆς φύσεως ὅλης ἢ
συμφορά. κἂν μὲν τινα τόπον ἕτερον ἔξω τῆς γῆς εὐρήσεις εἰς οἰκησιν,
ἐκεῖ καὶ ἀθάνατος ἔσῃ καὶ δραπετεύσει σου θάνατος· ἕως δ' ἂν τὴν γῆν
75 ταύτην αὐχοίης μητέρα καὶ τρέφη μαστῶ καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεννᾷ, προσδόκα
καὶ τὴν φθορὰν καὶ τὴν διάλυσιν ἔλπιζε. τίς ποτε δάνειον δοῦς οὐ μετ' ὀλί-
γον πάλιν τὸ χρέος ἀπήτησεν; | ἢ παντομήτωρ γῆ δανεῖζει τὸν χροῦν καὶ f. 169^r
τυροῦται μὲν τὸ πλαδῶν, πήγνυται δὲ τὸ ὑγρόν, πνεῦμα δὲ ζωογόνον ἀρρή-
τως ὀχληγεῖται θεόθεν καὶ ψυχοῦται ὁ χροῦς καὶ ζωοῦται ὁ πῆλινος ἀνδριάς
80 καὶ τὸν κόσμον περιπολεῖ καὶ φρονεῖ καὶ λογίζεται καὶ ῥέπει ποτὲ πρὸς
κακίαν καὶ ἀρεταίνει ποτέ. ἀλλ' ἢ δανείσασα γίνεται μνήμων καὶ πρόσσεισ-
καὶ ὀχλεῖ καὶ ἀπαιτεῖ τὸ δοθὲν καὶ λογιστεύει πικρῶς καὶ βιάζεται καὶ ὑπο-
μιμνήσκει τοῦ χρόνου καὶ δυσανασχετεῖ περὶ τῆς βραδυτῆτος καὶ ὄνειδίξει
καὶ καταμέμφεται· κἂν μὴ τὸ καταβληθὲν ἀπολήφεται, μισθοῦται τὴν φύσιν
85 ὡς ῥήτορα, προσέρχεται τῷ κριτῇ καὶ τοῦ χρεώστου κατάβοᾶται καὶ ὀγλο-
κοπεῖ καὶ στωμύλλεται καὶ πιθανολεσχεῖ καὶ τὴν ἀπόφλησιν ἐκζητεῖ καὶ
οὐκ ἀνίησι κροτοθορυβοῦσα καὶ ἐγκειμένη, μέχρις ἂν τὸ οἰκτεῖον εἰσπράξη-
ται. καὶ πίπτει μὲν ὁ χροῦς ἐπὶ γῆς, τὸ δὲ πνεῦμα τοὺς ἄνω τόπους μετα-
διώκει καὶ τρὸς τὸ συγγενές καὶ θεῖον ἐπείγεται. οὗτος ὁ καρπὸς τῆς τοῦ
90 ὄφεως συμβουλῆς, αὕτη τῆς ἀνηχοίας ἢ δίχη, τοῦτο τὸ τέλος τῆς βρώσεως.
ἐντεῦθεν καὶ δένδρα βλέπεις νεκρὰ καὶ πόλιν γηράσκουσαν καὶ ρυτιδουμένην
καὶ ποταμὸν λειψυδροῦντα καὶ ἀνικμον καὶ ὅλα ἔθνη μυριάνδρα παρεργό-
μενα· καὶ αὐτὰ δὲ παρελεύσεται τὰ στοιχεῖα, καθὼς καὶ λέγεται καὶ πι-
στεύομεν. ἐντεῦθεν Ἄβελ κείρεται πρὸ τῆς ὥρας καὶ ἡ σαθρὰ διαρτία καὶ ὁ
95 χροῦς ὁ σαπρὸς πρὸς τὴν ἀρχέγονον ἐλύθη πηλόν. οὐ γάρ ἡ φύσις ἔφερεν
οἶμαι μὴ μέρος τοῦ δανείου κατὰ τάχος ἀπολαβεῖν. ἐντεῦθεν φόνοι καὶ
φθόνοι καὶ προχύσεις αἱμάτων καὶ ἔριδες καὶ σφαγαὶ καὶ θανάτων ἐπαγω-
γαί. καὶ περιίασι μὲν ἀνθρωποὶ πανταχοῦ καὶ ἐμπορεύονται καὶ τὴν γῆν
φιλονεικοῦσι πᾶσαν κερδαίνειν, ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως δίκτυον ἄφυκτον καὶ
100 τὸ θέριστρον ἀπηνές καὶ ὁ κολαστῆς ἀπαραίτητος· οὐ φεῖδεται κάλλους

70. καλλιραγῆ (cf. praefat. p. 628) 78. πλαδὸν ζω.. ὄνον 80. λογ.. ετσι
85. καὶ τοῦ χρ. καταβοᾶται repetita, sed deinde circumducta 86. ἀπόφλοσιν
90. ἀνηχοίας, cf. Genes. 3,6 93. παρελεύσεται, cf. Matth. 24,35 94. Ἄβελ, cf.
Genes. 4,8

σωμάτων, οὐ δυσωπεῖται τὴν ὠραιότητα, τὴν εὐχροίαν λογιζέται τὸ μηδὲν, τῆς ἡλικίας τὸ ἄνθος οὐκ ἐλεεῖ· ἐπίβουλος ἐστὶ σύνοικος, ληστής οὐ καθεύδων, πολέμιος γνῶριμος.

Μέγα σοὶ καὶ πικρὸν στέρησις γυναικὸς καὶ ἄωρος φερῖσμος· ναὶ γάρ τοι καὶ μέγα τοιάνδε γυναῖκα τὸν βίον ἀπολιπεῖν, τὴν οὕτω καλήν, τὴν 105
 σώφρονα, τὴν φιλοσώφρονα, τὴν σύμμετρον. ἀλλὰ κοινὸν τὸ κακόν· οἶδεν ἢ φύσις τὸ πάθος καὶ ἀποδύρεται πᾶς τὸ γινόμενον καὶ τὴν συμφορὰν ἀποκλαίεται, ὅτι μηδ' ἀπὸ δρυὸς ἢ ἀπὸ πέτρης δεδημιούργηται, ἐπεὶ καὶ κλαίειν ἐπὶ παρελθόντι νεκρῷ Σολομῶν ἐγκελεύεται. ἐγὼ δέ σοι βύλομαι καὶ τι τῶν ἀστειοτέρων εἰπεῖν· τάχα γάρ σε τούτοις μαλαῶ τῶν ῥήμασι. Δημῶναξ 110
 ἐκεῖνος ὁ πάνυ (ἀκούεις δὲ οἶμαι τὸν ἄνδρα· τὸ γάρ τοι τῆς φήμης πτερὸν τοῦτον περιήγαγε πανταχοῦ) — Δημῶναξ τοίνυν ἐκεῖνος ἐχρήτῳ τινὶ τῶν ὑπερεχόντων ὅσα καὶ φίλων καὶ φίλων τῶ γνησιωτάτῳ καὶ πιστοτάτῳ. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ μονοτόκου γεννήτωρ παιδὸς κἀντεῦθεν ἑαυτὸν ὄλον ἡσχόλει περὶ τὸ τέκνον καὶ κατεκόσμη καὶ ἠγαλλε καὶ ὄλος τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐξεκρέ- 115
 ματο. ἦν ἄρα ὁ νεανίας καλὸς καὶ χάριτοπρόσωπος καὶ τὴν ὄψιν ὠραῖος καὶ καλλιβλέφαρος. νόσος αἴφνης ἀγρία καταλαμβάνει τὸν μείρακα καὶ τὴν ὀπώραν τοῦ κάλλους τρυγᾷ καὶ παραπέμπει θανάτῳ τὸν κακοδαίμονα. εἶτα τί; σκότει κολάζει ἑαυτὸν ὁ βαρύποτμος ἐκεῖνος πατήρ, κάθειρξιν ἐθελούσιον ὑπομένει (ἐδυσχέραινε γάρ καὶ πρὸς αὐτὸν οἶμαι τὸν ἥλιον) καὶ ἐψωμί- 120
 ζετο χοῦν καὶ ἐποτίζετο δάκρυα καὶ ὄλος ἦν ἡμίζως ἄνθρωπος. μανθάνει ταῦτα Δημῶναξ, πρόσεισι τῷ ἀνδρὶ, πειρᾶται τῆς ἐκείνου ψυχῆς καὶ λόγους μαλακτικοὺς ἐπαντλεῖ. ὡς δὲ μηδὲν ἀνύων διέγνω, ἀλλὰ μάτην τὰ ὦτα θυροκοπῶν (ἐπεζύγωντο γάρ αὐτῷ τῆς καρδίας αἱ πύλαι καὶ λίθος βαρὺς ἀθυμίας αὐτὴν ἐπεπώμαζε κἀντεῦθεν ὁ σοφὸς πρὸς κωφὸν ἄδειν ἐώκει καὶ 125
 κατὰ θαλάττης τύπους γραμμμάτων χαράττειν), ἐπιτεχνάζεται τρόπον καινότερον ἐκ πολυμηχάνου ψυχῆς· καὶ ὁ τρόπος οἶος θαυμάσιος· μάγος εἶναι ὁμολογεῖ καὶ περὶ νερτέρους δαίμονας ἡσχολῆσθαι, ὅποιοι πολλοὶ γεώδεις καὶ ῥυπαρόβιοι, καὶ δύνασθαι οἱ τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς ἀναγαγεῖν ἐπαγγέλλεται. ἀνέπνευσε πρὸς τὸν λόγον ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος ὁ πολυπενθῆς, αἰτεῖ 130
 τὴν χάριν, ὑπισχνεῖται μισθοῦς, καθομολογεῖ δωρεάς. ὁ δὲ (ἀλλ' ἐνταῦθά μοι τὸ τοῦ διηγῆματος χαριέστερον)· «Ἦν μόνους τρεῖς ἐμβίους ἀπαριθμήσῃ μοι (ἔφησε) ζάλῃς χωρὶς τοῦ βίου τὴν ἄλμην περάσαντας καὶ πέν-

106. σύμμετρον: καλήν, *suprascr.* σύμετρον 108. ἀπὸ δρυὸς, cf. *versum* 102 *monodiae*
 109. Σολομῶν, *immo* Sirac. 38,16; 22,11 110. Δημῶναξ, cf. *Lucian. Demon.* 25
 117. μείρακ..... ὠραν 119. ἐθελ.... πομένει 124. θυροκοπῶν 125. πρὸς κωφ. ἄδειν, cf. *Aristaenet.* 1,28; *Liban. ap. Boissonad. Anecdota I,* 167; *Planud. prov.* 11 (κωφῶ ψιθυρίζειν) 126. κατὰ θαλ., cf. *Ps.-Diogenian.* 5,83; *Manass. Chron.* 4507 (γράφειν εἰς ὕδωρ).

θους ἄνευ τὸ ζῆν διαβάντας, προσδόκα μοι τὴν ἐπαγγελίαν καὶ τὴν τοῦ
 135 νεανίου ψυχὴν πρὸ ὀφθαλμῶν εἶναι σοι νόμιζε.» ὡς δὲ τὴν μνήμην ἄνω
 κάτω ἐκεῖνος καὶ πρὸς τοὺς γεραιτέρους καὶ πρὸς τοὺς κατ' αὐτὸν ἐπιστρέ-
 φων οὐδένα εὕρισκεν ἀπενθῆ καὶ ἀμηχανῶν ἦν καὶ ἠπόρει καὶ ἤσχαλλεν,
 «Εἶτα, ὦ κακὸδαιμον ἄνθρωπε, (ὁ σοφὸς ἐξεβόησε) νηπιωδῶς ὀδύρη καὶ
 ἀγεννῶς, ὡς μόνος ἀφόρητον συμφορὰν ἀνατλάς;» ταῦτα καὶ σὲ δυσωπεῖτω
 140 τὰ ῥήματα, καρτεροκάρδιε καὶ ἀνδρόσπλαγχνε, τίς γὰρ τῶν ἀπάντων τὰς
 τοῦ βίου πύλας προσεῖπεν, ὅς οὐκ ἔγνω τοῦ θανάτου τοὺς στενωπούς;

Ὡς ἂν δέ μοι μὴ ἀγνοεῖν τὴν σὴν νομίσης πληγὴν καὶ που καὶ τὴν
 τριοδίτην ταύτην καὶ πεπατημένην παροιμίαν ἐπάσης μοι, τὴν ἀποφαινο-
 μένην πάντα εἶναι πρὸς νουθεσίαν σοφούς, ἐγὼ σοι καὶ τῆς συμφορᾶς
 145 διαγράψω τὸ μέγεθος καὶ ὅσα σε ὁ ἀλιτῆριος ἐζημίωσε θάνατος διηγῆσο-
 μαι· ἀλλὰ με μὴ φιλόμυθον εἶναι νομίσης μηδὲ κατὰ τοὺς ἀγύρτας τῶν
 γερόντων καὶ λογοπλάστας καὶ μυθολέσχας, ὡς καινὰ τινα τερατευόμενον
 καὶ ἀλλόκοτα· ἦν ὅτε τὸ ζῶον τοῦτο ὁ ἄνθρωπος διπλοῦν τι καὶ τετράμορ-
 φον ἦν καὶ εἰς ἓν σῶμα τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ συνεπεφύκεσαν καὶ τὸ σῶμα
 150 τέσσαρσι· μὲν | ἐχροῆτο τοῖς ὀφθαλμοῖς, τσσαρίθμοις δὲ ταῖς χερσὶ καὶ το- f. 169^v
 σούτοις ποσί· τὰ δὲ πρόσωπα ἦν ἀντεστραμμένα καὶ ὀπισθόστροφα καὶ
 νῶτος εἰς ἀμφοῖν ἐμεσίτευε. διπλᾶ τοίνυν ἐνόει καὶ ἐλογίζετο καὶ ἴσχυεν
 ὑπὲρ ἓνα καὶ ἔβλεπε καὶ ἐνήργει τσσαῦτα, ὅσα καὶ δύο πράττειεν ἄνθρωποι.
 ἔδοξε δὲ τῇ φύσει καὶ συνελθεῖν αὐτὰ πρὸς γένους διαδοχὴν. καὶ τῆς συμ-
 155 φυίας ἀνεσπῶντο τὰ σώματα καὶ περιστραφέντα εἰς ὄψιν ἀλλήλοις συνῆε-
 σαν καὶ εἶδον καὶ προσέσχον καὶ ἔβλεψαν καὶ ἔγνω ἡ φύσις τὸ συγγενές.
 ἐντεῦθεν περιέβαλλον καὶ κατεφίλουν καὶ ἠγκαλίζοντο καὶ ἐκινδύνευον πάλιν
 εἰς ἓν δεινῶδηται. ὄκτειρεν ἡ φύσις τὸ γένος καὶ τὸν πόθον αὐτοῖς ἐμε-
 τρίασε καὶ τὸν κόρον παρέλαβε σύμμαχον· καὶ οὕτω συνεφύοντο τὰ ζῶα
 160 κατὰ καιρὸν καὶ διηροῦντο κατὰ καιρὸν. ἠνίκα τοίνυν θάτερον τῶν μερῶν
 ὁ πικρὸς ἐκθερίζει δρεπανίτης ὁ θάνατος, ἠμίζων τι καὶ εὐτελές τὸ περι-
 λειπόμενον ἀπεργάζεται. κοινὴ δὲ πάσης ἡ πόσις αὕτη τῆς ἀνθρωπότητος
 καὶ τὸ πάθος βαρὺ καὶ ἡ τρωσις ἀνίατος. τὸ δὲ σὸν τοῦτο δυσπράγημα
 δεινὸν μέντοι καὶ βαρυσύμφορον καὶ ὑπὲρ τὰ τῶν ἄλλων κακά, ὅτω δὲ
 165 καὶ ἡ κοινωνός σοι τοῦ βίου τῶν ἄλλων γυναικῶν ἐκαλλίστευεν· ἀλλ' ἀνθρώ-
 πινον τὸ πρᾶγμα καὶ παλαιὸν καὶ ὁ ἀνθρωποφάγος θάνατος οὗτος οὐκ ἄρτι
 πρώτως εἰς γῆν παρακύπτων, οὐ νεαρός οὐδὲ βρεφοκομούμενος οὐδὲ ὀλιγό-
 χρονος, ἀλλ' ἀρχαῖος καὶ γέρων καὶ ἡλικιώτης τῆς φύσεως. καλὴ μὲν ἐκεῖνη,

137. εὕρισκον ἤσχαλλεν 143. an τριοδίτην? cf. Manass. Chron. 5669 ἠπαροιμίαν:
 Eur. fragm. 1042 Nauck 148. ἦν ὅτε κτλ. cf. Plat. sympos. 189 E 150. τσσαρ...
 μοις 151. ἀντεστραμμένα 157. περιέβαλλον ἠγκαλίζετο 160. διηραῖτο

ναί καλή και τρισάριστος και ἐπ' ἀρεταῖς περιλάλητος, καλή τὸ φαινόμενον, καλλίων δὲ τὸ νοούμενον· ἔλαμπε μὲν και κάλλει σωματικῶ και ἦν ὁ σάρ- 170
κινος φλοῦς και ἡ περιδερμὶς ἡ σωματικὴ εὐτόρνως ἄγαν ἀπεξεσμένη και
εὐφυῶς· εἶχε δὲ ἀνταυγαζούσας ἔσω τὰς ἀρετὰς και ἀπὸ ψυχῆς φαιδρότε-
ρον ἐμαρμάρυσσεν. ἀλλ' οὐδὲ νέφος αἰδεῖται τὸν ἥλιον οὐδὲ ὁ ἀλάστωρ
οὗτος ὁ δῆμιος δυσωπεῖται κάλλος ψυχῆς οὐδὲ ἀποθαυμάζει τὸ καλλιπρόσ-
ωπον. 175

Στῆσόν ποτε τὸν γόνον, ἐπίσχεσ τὸν στεναγμόν· οὐδὲ Δαυίδ ὁ μέγας
οὕτως ἐπένησεν ἐπὶ μονοτόκῳ παιδί· ἐτυραννεῖτο μὲν κάκεινῳ τὰ σπλάγ-
χνα οἷα πατρί, ἐπολιορκεῖτο τὴν καρδίαν και ἐσαλεύετο, ἀλλ' ἔως τότε τὰ
στέρνον κατεμωλώπιζεν, ἔως τότε τὰς στηθοδεσμίας ἐρρήγνυεν, ἔως αὐτὸν
ὑπέσαινον ἐλπίδες ζωῆς· ὡς δὲ ἀπέπτῃ ὁ παῖς, τότε δὴ και τὸν ἐπὶ κεφα- 180
λῆς ἐκεῖνος χοῦν ἀπεσείσατο και τὸ κατηφές τῶν ἱματίων εἰς ἰλαρότητα
ἔστρεψεν και ἐλούσατο και ἠλείψατο. ἀλλ' ἐπαύξει σοι τὸ κατώδυνον ἡ
πρόωρος ἀρπαγῆ; πῶς δὲ οὐκ ἐννοῆ και τὸ ἐντεῦθεν καλόν; ἐξέφυγε τάχιον
ἡ ψυχὴ και τὸ δεσμωτήριον τῆς σαρκός, ἡ περιστερὰ ἡ παγκάλῃ τῆς
γαλεάγρας τῆς πηλίνης ἐξέπτῃ και ἐλευθερίας ἐλάβετο, οὐ μετέσχε τῶν 185
τοῦ γήρωσ κακῶν, οὐ συνεσάπη ταῖς ἀσθενείαις, ἀπῆρε πρὸς ἄλλον βίον
ἐν ἀκεραίῳ τῷ σώματι· ἠρπάγη, ἵνα μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτῆς (τὸ
Σολομῶντος ἀποφαίνεται στόμα), διέδρα τὰς πάγας τοῦ πονηροῦ ἰξευτοῦ,
ὑπερεπετάσθη πάσης μηχανῆς παλευτοῦ, αἷς ἐκεῖνος καθ' ἡμέραν βροχίζει
πολλούς. τοῦτο μᾶλλον παραμυθεῖσθω σε, τοῦτο τὴν ἔνδον παφλάζουσαν 190
κάμινον ὄροσιζέτω σοι. και παραμυθεῖσθωσάν σε τέκνα, ἃ τῷ γεωργῷ
ἐκείνῃ ἐκαρποδότῃσε, και πρὸ τῶν ἄλλων τὸ ἐπιστήθιον τοῦτο βρέφος και
ὑπαγκάλιον· ἐν τούτοις αὐτὴν ἐνοπτρίζου, ἐν τούτοις αὐτὴν κατανοεῖ, και
τὸ πολὺ τοῦ ἄλγους κατάστελλε. σὺ δ' ἠβούλου πρὸς γῆρας μακρόβιον
ἐκείνην ἐλάσαι και οἷον ὁ μῦθος τὸ τοῦ Τιθωνοῦ προδιέγραψε, και ζῆσαι, 195
ὅσον αἱ πεπαίτεραι και τρικόρωνοι, και εἰς κόρον τῶν τῆς παλαιότητος κακῶν
μετασχεῖν και που και κινδυνεῦσαι περὶ τὸ σῶμα και μέρος ζημιωθῆναι
και μέρος ἴσως τὸ καίριον; τοιαῦτα γὰρ ἡ φύσις, βέλτιστε, χαρίζεται τοῖς
ἀπλήστως ἔχουσι τῆς ζωῆς και τὸν τῆς ἐλάφου τῆς μακρογῆρω βίον ἐπευ-
χομένοις. μὴ σύ γε, ὁ τὰ πάντα ἐκείνη γινόμενος, και ὀφθαλμὸς και πνοὴ 200
και ψυχὴ.

169. φαινόμενον — νοούμενον, cf. v. 300 et Gregor. Naz. or. in funere fratris sui
Caesarii: πολὺς τὸ φαινόμενον, πλοσιώτερος τὸ κρυπτόμενον. 173. ἐδεῖται 176. Δαυίδ,
cf. II Reg. 18,33; 15,30 sqq. 177. οὗτος ἐτυραννεῖτω 182. κατώδυνον 188. Σο-
λομῶντος: Sap. 4,11 189. παλευτοῦ 191. ὄροσιζέται σοι τέκνα τῷ γ. 192. ἐπιστάδιον
195. Τιθωνοῦ, cf. Ps.-Zenob. 6,18 196. τρικόρωνοι... κόρον τ. 198. β.... στα
(supra lineam) 199. ἀπλείστως

Μέχρι τότε τὸν ἀγέλαστον χιτῶνα τοῦτον περιβαλῆ; ἕως τότε τὰ σκοτεινά ταῦτα καὶ ὀμιχλώδη περιχλαινίσῃ; εἰ δέ σοι καὶ τὰ τοῦ Ἰώβ ἐνέσκηψε τληπαθήματα καὶ ἀπώλεσας μὲν βουκόλια καὶ συβόσια καὶ ὄλας
 205 καμήλων ἀγέλας, κατέφαγε δὲ οὐράνιον πῦρ τοὺς ἀγελάρχας καὶ τοὺς ἵπποφορβούς, ὀλέθριον δὲ τι πνεῦμα καὶ ἄγριον τοῖς τέκνοις τὸν οἶκον ἐπι-
 κατέσεισεν, ὁμοῦ δὲ καὶ γένους καὶ βίου γυμνὸς ἐγεγόνεις καὶ τελευταῖον
 καὶ τραυμάτων ἔφερες ἐν τῇ σαρκὶ χαλαζώματα καὶ σοι τὸ λέπος τοῦ σώ-
 ματος ὑπὸ τῶν ἐλκῶν ἐβροσκήθη καθάπερ ὑπὸ τινος κάμπης καὶ (τὸ δὴ
 210 χεῖρον) καὶ φίλους εἶχες παρενοχλοῦντας καὶ ἐπεμβαίνοντας καὶ προσονει-
 δίζοντας, πῶς ἂν (εἰπέ μοι) καὶ ἤνεγκας; Ἄμασις ἐκεῖνος ὁ τῆς Αἰγύπτου
 κρατῶν, ψυχὴν ἀνθρώπου καταλαεῖνων ἐπὶ θανάτῳ παιδὸς ἀγριαίνουσαν,
 μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο ἐπέστειλεν· «Ὅτε σοι μήπω τῶν τῆς σαρκὸς
 ἐνύγρων θαλάμων τὸ τέκνον ἐξέθορεν, ἔμενες ἄλυπος· οὕτω καὶ νῦν, ὅτε
 215 σε κατέλιπεν ἄπαιδα, γίνου πρὸς τῷ τῆς ἀταραξίας λιμένι καὶ ἡσυχαζέτω
 σοι τὸ τῆς ψυχῆς ἐφόλκιον ἀκλυδώνιστον». ἀρμόζει ταῦτα καὶ σοι καὶ νόμιζέ
 σοι τοιαῦτα προσονειδίζειν τὸν ἀνθρωπὸν τὸν μικροφυῆ, τὸν Αἰγύπτιον.
 ἔδει σε, ὦ βέλτιστε, τότε διάστασιν ἐννοεῖν, ὅποτε νυμφῶνα ἴστης καὶ παστο-
 πῆγρια· κουφότερον γὰρ ἂν σοι τὸ πάθος ἐνίκετο, καθὰ καὶ Δίων ὁ Ἰππαρί-
 220 νου πεφιλοσόφηκε· θανάτου γὰρ αὐτῷ παιδὸς ἀγγελθέντος, «Ἦιδειν (ἔφη)
 γεννήσας θνητόν».

Βούλομαι δὲ σοι καὶ περὶ τῆς μελανοφορίας εἰπεῖν, ἐφ' ἣ νῦν σεμνου-
 μένους ὀρῶ τοὺς πολλοὺς οὐχ ἤττον ἢ ἐπὶ τῇ πορφύρα τὸν φιλόκοσμον
 καὶ εὐπάρυφον. Ἡρώδην ἀκούεις τὸν πάνυ τὸν σοφιστὴν, ὃν Ἀθηναῖοι
 225 σιτευτὸν ἐπωνόμαζον ῥήτορα. οὗτος τοίνυν ὁ σοφιστὴς γαμετῆς διάζευξι
 ὑποστάς (ἦν δὲ ἄρα ἡ γυνὴ μεираκίσκη παγκάλη καὶ ὠρικὴ καὶ τρυφερά
 καὶ νεάζουσα καὶ χαριτοβλέφαρος καὶ περὶ τὸν ἄνδρα πιστὴ καὶ πράγμασιν
 ἱκανή) πυκινὸν ἀνωλόλυξε καὶ ἀπὸ καρδίας ἀνέστενέ καὶ τὴν ἐρημίαν οὐκ
 ἔφερε καὶ τὸν γενέθλιον κατεμέμφετο δαίμονα· ἐντεῦθεν καὶ αὐτὸς ἡσβολω-
 230 μένα καὶ καπνώδη περιεβάλλετο καὶ τοῦ σώματος ἀποκείρων τὴν ἀγλαίαν
 Λεσβία λίθῳ κατεμελάνωσε· κατηφῆς δὲ ὁ λίθος καὶ σκοτεινὸς καὶ τὸν
 πενθοῦντα ὑποκρινόμενος. μανθάνει τις ταῦτα ἐταῖρος, σοφιστῆς καὶ αὐτός,
 καταλαμβάνει τὸν ἄνδρα μικροῦ καὶ ἐκκεκωφημένον τῷ πάθει καὶ ἐπανά-
 γειν πειρᾶται καὶ ἀνακαλεῖσθαι τοῦ τῆς ἀθυμίας βυθοῦ. ὡς δὲ κενὴν ψάλ-

203. Ἰώβ, cf. Job. 1,14—19; 2,7 211. Ἄμασις, cf. Stob. floril. 125,32 220. de
 Anaxagora haec narrant Plut. mor. 118 E et Aelian. v. h. 3,2; de Dione cf. Plut. mor.
 119 B; Aelian. v. h. 3,4 ἔφη: ἔφην 225. σιτευτὸν, cf. Philostr. v. soph. 2,1 (p. 244,10
 Kayser) 231. Λεσβία (fors. Λεσβίω) λίθῳ, cf. Philostr. p. 239, 31 Kays. 232. ἐταῖ-
 ρος, Lucius philos., cf. Philostr. p. 239,32—240,12 Kays. 234. κενὴν ψάλλειν, cf. Ps.-
 Diogenian. 7,60; Suid. s. v. ψάλλειν

λειν ἐφκει καὶ κἰθαρίζειν παρὰ νεκρῶ, ἀπῆει φέρων τὸ πρόσωπον λύπης 235
 f. 170^r μεστόν. εἶτα τί; | παρῶδευεν ὑδρορρόην καὶ καταλαμβάνει τι θεραπόντιον
 ῥαφανίδας ὕδατι λοῦον καὶ τὴν ἐκείνων ἀποξύνον πηλόν· πυνθάνεται, τίνος
 ὄψον αἱ ῥαφανίδες, ἀκούει τὸν πολύτλαν τοῦτον Ἑρώδην καὶ τὸν πολυύμ-
 νητον λόγον ἀναφωνεῖ· «Εἶτα οὐκ αἰσχύνεται Ἑρώδης ὁ σοφιστῆς τὸ μὲν
 <σῶμα> καταιθαλώσας καὶ τὸν οἰκίσκον πενθεῖν βιασάμενος, λευκάς δὲ 240
 ῥαφανίδας σιτούμενος;» διαβαίνει ταῦτα πρὸς τὸν Ἑρώδην καὶ ὁ ἄνθρωπος
 δυσωπεῖται καὶ μεταμφιέννυται καὶ μεταμείβεται πρὸς τὸ ἰλαρώτερον.

Τί ἐτι; σαλπίζετωσαν ἐν ψυχῇ σου καὶ παρακαλείτωσαν καὶ λαλείτω-
 σαν εἰς καρδίαν οἱ θεοδιδάκτοι ἄνδρες καὶ ἱεροκήρυκες, καὶ ἡμέτεροι καὶ
 ὅποσοι τῆς θολωτοτέρας καὶ ἰλυώδους παιδείας ἠρύσαντο· ἐνθεν μὲν ὁ προ- 245
 φήτης καὶ βασιλεὺς καὶ ἱεροψάλτης Δαυίδ, παροικίαν τόνδε τὸν βίον ἀπο-
 καλῶν καὶ ματαιότητι λέγων ὁμοιοῦσθαι τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰς ἡμέρας
 αὐτοῦ παράγειν ὡσεὶ σκιάν καὶ μηδένα ζήσεσθαι ἀποφαινόμενος, ὅς οὐκ
 ὄψεται θάνατον, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ τῆς σαρκὸς φρουρίου τὴν ψυχὴν ῥυσθῆ-
 ναι παρακαλῶν· ἐνθεν δὲ ὁ ἐκείνου παῖς, ὁ σοφὸς Σολομῶν ὁ τῶν χαρίτων 250
 ἅμα καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος, νῦν μὲν ματαιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου
 καταγινώσκων, νῦν δὲ τήνδε μὴν τὴν γενεάν πίπτειν λέγων ὡς φύλλον
 κατὰ τῆς γῆς, ἐτέραν δὲ ἀντανίσχειν. Παῦλος δὲ ὁ μέχρι καὶ εἰς τρίτον
 οὐρανὸν ἀρπαγεῖς καὶ ἀναλῦσαι τάχιον ἤχητο καὶ συζῆν τῷ χῶ. καὶ τί ἂν
 τις πάσας ἀπαριθμοῖ τῶ πνεύματος τὰς φωνάς; ὡς ῥᾶον ἂν τις ὑετίους 255
 σταγόνας καὶ ψάμμον μετρήσει θαλάσσης ἢ τὰς περὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων
 ματαιότητος καὶ θνητότητος. δυσωπεῖτωσάν σε καὶ οἱ τῆς ἀλλοτρίας μοίρας
 καὶ οὐχ ἡμέτεροι, τοὺς τῶν ἐλληνικῶν δογμάτων καὶ ὕλης προστάτας
 φημί. ἐνθεν μὲν ὁ παρ' ἐκείνοις μουσοφόρητος ποιητῆς καὶ μέχρι καὶ νῦν
 νεάζων καὶ ἀγήρως καὶ ἀρρυτίδωτος, φύλλοις τὴν τῶν ἀνθρώπων γενεάν 260
 ὁμοιῶν· «Οἴη φύλλον γενεή, τοιῆδε καὶ ἀνδρῶν»· ἡ μὲν σήμερον ὑπορρεῖ
 καὶ μαραίνεται καὶ ὡς δενδρίτης κλάδος ἀποκοσμεῖται, ἡ δὲ αὔριον ἀναβαί-
 νει καὶ κηπεύεται· ἡ μὲν βοτάνη χορτολογεῖται καὶ πατεῖται καὶ κεῖται, ἡ
 δὲ ἀνατέλλει κάτωθεν ἀπὸ γῆς. ἐκεῖθεν δὲ ὁ τὴν τραγωδίαν ἀνακαθάρας
 καὶ μυριαχοῦ τὰ ἀνθρώπινα καὶ ἀποκλαιόμενος καὶ ὀλοφυρόμενος καὶ ὑπο- 265

235. κἰθαρ. παρὰ νεκρῶ, cf. Ps.-Diogenian. 6,82; Manass. Chron. 5092 (νεκρῶ προσο-
 μιλεῖν) 237. ἐκείνων (?): ἐκ . . . ν. . . 238. τὴν π. ταύτην Ἑρ. 239. ἀναφ. . εἰ
 241. σιτούμ. . . . ιαβαίνει 242. μεταφιέννυται 245. θολωτέρας ἠρύσαντο
 246 Δαυίδ: Ps. 119,5 247. ματαιότητι—σκιάν Ps. 143,4 248. ζῆς. — θάνατον
 ib. 88,49 249. ῥυσθῆναι, ib. 141,8 250. Σολομῶν, Eccles. 1,2. 4 253. Παῦλος,
 Phil. 1,23 254. ἀρπαγεῖς, II Cor. 12,2 255. ὑετίους — θαλάσσης, Sirac. 1,2
 256. τὰς scil. φωνάς (cf. v. 255) 260. ἀρρυτίδωτος 261. οἴη — ἀνδρῶν Hom. II.
 6, 146 264 sqq. Eurip. fragm. 449 Nauck (Stob. floril. 120,22).

τιθέμενος τοῖς ἀνθρώποις τὸν μὲν ἄρτι πρῶτως παραγγέλλοντα εἰς ἀνθρώ-
 πους καὶ τὴν γῆν προσφθεγγόμενον κακοδαίμονα ὀνομάζειν καὶ δυσφημεῖν
 καὶ θρηνεῖν, οἷων ἐμπλησθησόμενος ἦκει κακῶν, τὸν δὲ τῶν πραγμάτων
 φυγόντα τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ὀφειλὴν ἀποδόντα καὶ μακαρίζειν καὶ τοῖς
 270 ὀλβίοις ἐγκρίνειν καὶ προπέμπειν εἰς τάφρον μεθ' ἡδονῆς καὶ τρισευδαίμονα
 λέγειν, ὁπότε χρηματίσει τυμβόχωστος. εὐρίσκω καὶ ἕτερον ἄνδρα, σοφὸν
 τὰ τοιάδε, τοιαῦτα περὶ τοῦ θανάτου ἀποφαινόμενον· ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις
 μηχανοπλοκήσει τις ἂν καὶ εὐρήσει καὶ εὐπορήσει, ἔνεκα δὲ θανάτου πάντες
 ἄνθρωποι πόλιν οἰκοῦμεν ἀτείχιστον, ἐφ' ἧς ἀναβαίνειν τοῖς πολεμίοις
 275 οὐδεμία δυσχέρεια. ὡς γὰρ ἀδύνατον ἡμέραν κεχύσθαι κατὰ τῆς γῆς ἀει-
 λαμπῆ καὶ ἀνύκτερον, οὕτω καὶ τὸν ἐν βίῳ φανέντα μὴ καὶ δῦναι τῶν
 ἀμηχάνων. βούλομαι δὲ σοι καὶ ἱστορίαν ἑτέραν παρενεγκεῖν· φασὶ τοὺς
 Καυσιανοὺς (οὐκ οἶδα οὐστίνας ὄντας καὶ ὅπη γῆς τὴν οἴκησιν ἔχοντας),
 ὀπηνίκα μὲν βρέφος ἐκ νηδύος ἀπορραγῆ καὶ προσεῖποι τὸ φῶς, μικρὸν
 280 ὀλολύζειν καὶ κόπτεσθαι καὶ ὡς ἐπὶ δυστυχίῃματι μέλος ἄδειν ἀνέορτον καὶ
 γοερὸν καὶ παράμουςον, ἐννοούμενους, εἰς οἶον δυσχείμερον ἐμπέπτωκε
 πέλαγος, ἐκ πολυκυμίας πολλὰ φλεγμαῖνον καὶ ἀνοιδοῦν· ἂν δὲ τὴν γῆν
 ἀπολίποι τις, ἂν δ' ἐντεῦθεν ἀποχωρήσει καὶ τῷ λαίμῳ τῷ παμβόρῳ κατα-
 ποθῆ, τότε δὴ τότε καὶ κρόταλίξει τὰς χεῖρας καὶ ἄλλεσθαι καὶ χοραυλεῖν
 285 καὶ σκιρτᾶν καὶ συμποσιάζειν ὡς ἐπὶ μεγάλῳ καλῷ. καὶ τίς γὰρ οὐκ οἶδεν,
 ὡς ἄθλιόν γε τὸ ζῆν καὶ πολλῶν φροντίδων μεστόν; ἢ τίς τῶν ἀπάντων
 ἠγνόησε τὸ πάναγρον τοῦ θανάτου, τὸ δυσάλυκτον, τὸ δυσδιεξιτήτον; ποῦ
 σοι ὁ κλεινὸς ἐκεῖνος πατήρ; ποῦ δὲ ὁ ἐκεῖνου γενέτης; καὶ ὁ τούτου πάλιν
 καὶ ὁ ἐκεῖνου δὲ αὔθις;

290 Εἰ δὲ βούλει, καὶ ἕτερόν τι προσεξετάσωμεν. τῶν συζευγνυμένων τὸν
 ἕτερον ἀνάγκη πρότερον καταλύειν τὸν βίον· ὁπότερόν σοι ταίνυν ἦν βου-
 λητόν; ἄρα τὸ σὲ πρῶτον κρυβῆναι καὶ δῦναι καὶ γενέσθαι τυμβόχωστον;
 καὶ πόσων ἐκείνη τοῦτο θανάτων πικρότερον καὶ βαρύτερον, εἰ σὺ μὲν οὐκ
 ἦς; ἐκείνη δὲ καὶ χήρα καὶ μήτηρ παιδῶν ὄρφανῶν ὀνομάζετο; εἰς τί γοῦν
 295 σοι τοῦτο τὸ περιττόν τοῦ πένθους, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐπιδεικτικόν τι καὶ
 ἀπειρόκαλον; καλὴν μὲν ἀπώλεσας βοηθόν, ναὶ καλὴν καὶ ἀνεύρετον· σύμ-
 φημι καὶ αὐτός· καὶ τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ἐκείνην τὴν κατὰστέρον ἀγαθοῖς,
 τὴν κατὰχρυσον ἀρεταῖς, τὴν περιστερὰν τὴν χιονώδη κατὰ ψυχῆν, τὴν
 μαργαρώδη, τὴν πάλλευκον, τὴν ἀργυροπτέρυγα, τὴν εὐπρεπῆ τὸ φαινό-

271. ἕτερον ἄνδρα, Epicur. fragm. 339 Usener (in Stob. floril. 118,33 — Metro-
 dorus) 273. fors. εὐρήσει κ. εὐπορήσει? 278. Καυσιανούς, cf. Stob. floril. 120,24
 —281. ἐννοούμενον 283. fors. ἀπολίπη? λαίμῳ τῷ παμῶρῳ 286. τίς τῶν ἄ. . . των
 287. δυσάλυκτον

μενον, τὴν εὐπρεπεστέραν τὸ μὴ βλεπόμενον; ἀλλ' ὄρα μὴ καὶ προσονειδίση 300
 σοι Ἑλλήν ἀνὴρ τραγωδοποιός (ἵνα τι καὶ μικρὸν παρωδήσω): «Θνητῶν
 πέφυκας πατήρ, ἄνθρωπε, φρόνει· θνητὴ σύνοικος· ὥστε μὴ λίαν στένε·
 πᾶσιν γὰρ ἡμῖν τοῦτ' ὀφείλεται παθεῖν». εἶτα οὐ δέδιας, μὴ καὶ ἠττηθῆς
 Ἑλλήνων ἀνδρῶν κατὰ τὸ ἀταπείνωτον καὶ ἐλευθερόψυχον, καὶ ταῦτα ζωῆς
 ἑτέρας ἔχων ἐλπίδας, ἐν ἧ καὶ συνέση καὶ συνδιάξεις καὶ συζήση τῇ ποδο- 305
 μένη, ἐνθ' ἥλιος ἀνέφελος καὶ ἀνύστακτος, ὅπου ρεῦμα ζωῆς ἀδιάκοπον,
 ὅπου θάνατος οὐ παρρησιάζεται, ἐνθα πνεῦμα ζεφύριον καὶ γαλήνιον καὶ
 ὄρμος ἀταραξίας πατήρ καὶ πάντα καλὰ καὶ ἀχείμαστα καὶ συκοφάντης
 οὐδεὶς καὶ λαβροστομῶν καὶ τὸν πλησίον κακοστομῶν;

Ὅραξ, ὅπως διέθου σαυτόν, εἰς τί περιέστη σοι τὰ τοῦ πένθους; ἐπὴν- 310
 θησάν σοι χαλάξαι τῶν ἐλκῶν καὶ βῶλοι τραυμάτων ἀπεσφαιρώθησαν καὶ
 ἔοικάς μοι μεμωλωπίσθαι καθάπερ ἄμπελος φερεστάφυλος, οὐρανίαις κατα-
 σεισθεῖσα πληγαῖς, ἢ καθάπερ δένδρον εὐγενές καὶ πολὺπρεμνον, κεραυνίῳ
 πυρὶ μαστιχθέν. ἀπόθου τοῦτό ποτε τὸ τραχὺ καὶ σκληρόβιον καὶ τήρησον,
 εἰ μὴ τι ἄλλο, κἂν τοῖς τέκνοις σαυτόν. «Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις» ἔστω 315
 σοι τοῦτο τοῦ κακοῦ παραμύδιον· ἔστω σοι τοῦτο δρόσος τοῦ πάθους καὶ
 οἶον ἀλεξιφάρμακον φάρμακον. τί φῆς; πείθομέν σε τούτοις τοῖς λόγοις; ἢ
 δεῖ καὶ πλείονας ἐπαντλεῖν καὶ στομολεσχεῖν; ἀλλ' οἶμαι ταῦτα τοῖς μικρο-
 φυέσιν ἀνθρώποις ἀρμόττειν καὶ τοῖς ὀλιγογνώμοσι, παρ' ἀνδρὶ δὲ συνετῶ
 καὶ τὰ μικρὰ ταῦτα μεγάλην ἐπάγεσθαι τὴν ἰσχύν. ἡμεῖς μὲν οὖν ἐνταῦθα 320
 τοῦ λόγου στησόμεθα καὶ χαλάσομεν ἤδη τὴν κώπην καὶ περὶ τὸν πλοῦν
 f. 170^v μετριάσομεν, ὁ δὲ θεὸς ὁ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων, | ὁ ζῶν, ἢ ζωῆ,
 ὁ ἀνώλεθρος, ὁ ἀείζωος, ἢ παράκλησις, παρακαλῶν παρακαλέσαι σου τὴν
 ψυχὴν καὶ πείσαι ῥᾶον φέρειν τὸ ἄχθος, εἰ καὶ βαρὺ καὶ δυσάγαλον.

Θ. Κυρτζή.

Рига.

— 100 —

301. τραγωδοποιός, Soph. Electra 1171 sqq. 303. πᾶσι 308. πατήρ: πῆρ
 312. μεμωλωπίσθαι 315. θάν. — ἀνάπαυσις, Job 3,23 317. οἶναν ἀλεξ.
 323. ἀείζ...